

Štev. 17.

Na Dunaju, 15. septembra 1898.

Letnik XI.

† Cesarica Elizabeta.

Avstroogerski narodi so se prestrašili, in narodi vsega civilizovanega pa kulturnega sveta so se zavzeli, ko se je bliskoma raznesla vest, da je blago, preplemenito cesarico Elizabeto 10. septembra popoldne z ostro tenko pilo v srce zabodel in umoril na švicarski zemlji ob pobrežju Ženevskega jezera anarhist italijanske krvi. Ta propalica, prava bezčustvena zver v človeški podobi, zove se Luccheni. Dogodek je strašan in proti vsem računom človeškega mišljenja nepričakovan. Cesarica Elizabeta se neposredno nikdar ni vtikala v nikako politiko; zavestno gotovo ni najmanjšega zakrivila ne v obče, ne glede na posamičnike. Mirno, v strani je živela, zanimala se za znanje in umetnost ter je, kolikor le možno, dobrote delila in blagodejno vplivala na zunaj, v rodbini pa bila v radost in tolažbo. Ne le avstroogerski podaniki, po vsem omikanem svetu so jo poznali in poštevali kot jedno najblažih, najplemenitejših žensk, ki so bile kedaj na prestolu. Ona, ki je pretrpela toliko britkostij, iskala je sosebno tudi letos okrepljenja porušenemu zdravju, in niti v sanjah ne bi bila slutila, da se jej more zgoditi kedaj kaj žalega od tuje roke. Radi tega se je tudi odločno upirala, da bi se jej na potovanju dajale kake straže od daleč ali blizu, in takó je hotela tudi v soboto, 10. sept., stopiti na ladijo, da bi se peljala po Ženevskem jezeru, ko jo je ob poti k ladiji za drevesom pričakal kruti malovrednež ter sunul, vrgel ob tla, ne da bi vedela, kaj se je prav za prav zgodilo. A kmalu so jo morali prenesti v hôtel, kjer je prebivala, in kjer je bez zavesti in, kakor trdijo, bez bolečin, izdahnula blago dušo.

Dasi je bila malo doma, dasi so jo podaniki avstroogerski videli malokedaj in le redki med njimi, vendar je bilo njeno življenje v obče znano, in bila je radi svetovnoznane simpatijske zvonanjosti in notranje plemenitosti toliko priljubljena in srcem predraga, da so ob vesti njene smrti čutili v obče, kakor da bi se bila pripetila nesreča na najožem lastnem

domu. Odtod prihaja povečana in obča tuga med prebivalstvom monarhije.

Cesarja Frana Josipa, ki je itak pretrpel, skupno s pokojno vladarico, uže obilo hudih ran cesarskega doma, je pa zadela še najhujša nesreča, da je poleg drugih velikih izgub izgubil tudi tisto svojo priljubljeno družico, ki ga je tolažila in krepila v najhujših urah zares trnjevega vladarskega življenja. In prišla je ta nesreča ravno v jubilejnim letu, v dni, ko se pripravljajo domači narodi in zunanji vladarji k soudeležbi ob namerjanih decemberskih slavnostih. Tužni dogodek je tudi tu bistveno najlepše pokvaril in uničil.

O cesarju poročajo, da junaški prestaje neizmerno bolest; tolažba od strani obeh hčera, vladarsko delo in pa obče, iskreno sočustvije in izražanja sožalja od velikih in manjših vladarjev ga krepijo ter vzbujajo nadejo, da prestane tudi fizično najglobšoro, ki mu jo je življenje zasekalo doslej. Politiških posledic v obče ne utegne imeti smrt cesarice Elizabete; ponajveč bi bilo to, da cesar oddá še več bremen na druga ramena poprej, nego je računil doslej. Na znotraj bi utegnule uporne stranke poštovati tudi razpoloženje cesarjevo, vsaj v nekoliko večimeri, nego je kazala doslej nemška obstrukcija.

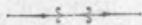
Morilec Luccheni same Italijane spominja nato, da so bili italijanski anarhisti, ki so morili državnike in oblastnike v poslednjih letih. Kar se dostaje morilca naše cesarice, je celó vprašanje vmestno, ali ni v kaki oži zvezi ne le z anarhisti v obče, temveč tudi v dotiki z italijansko irredento na Primorskem. Ta irredenta je uže imela svojega Oberdanka, in kakor postopa na Primorskem, jej ni zaupati, da bi ne dala rada še kakga »mučenika«. V Švici policija celo naravnost izsleduje, ali ni bil Luccheni v kaki zvezi s Tržaško irredento, in govori se, da je pred časom prebival v Budapešti in v Trstu. Takó ali tako, avstrijski državniki, ki prepuščajo vse v starem tiru v Primorju, bi morali zavedati se, da ital. irredenta ne potrebuje še posebnega značaja anarhistov; ona je sposobna po svojem mišljenju zagrešati na Habsburškem domu to, kar delajo drugače anarhisti pod vplivom drugih doktrin in namer.

Anarhist Luccheni pa po svojem zločinu naganja državnike iskati sredstva, kakó bi se oslabilo delovanje anarhistov. Nauki, ki jih toliko rado razpro-

stranja židovsko novinstvo, izpodkopa je vsakatero avtoriteto, in od tega dela ni daleč do nauk, ki jih z zločini hočejo izvrševati anarhisti.

Naj bi nesreča, ki je zadela dom Habsburški in vso Avstro-Ogersko, dala povod za ukrepe, ki bi zaprečili jednake grozne zločine, med katerimi je umor naše vladarice najgroznejši radi tega, ker se je izvršil brez vsakateri razsodnosti celó s stališča anarhistov. Kdor pozna ital. irredento v Avstriji, si ta najnovejši zločin, ki je v zgodovini najbrže bez primera, laže razlaga iz irredentaškega sovraštva proti domu Habsburžanov, nego iz povodov, ki jih imajo anarhisti. Anarhist s stališča svojega pokvarjenega razuma izbira in ugonobi rajši kakega dejanskega trinoga, nego da bi se zagrešil nad bolešno, plemenito žensko, ki je ostala bez vsakega politiskega greha v življenju. Anarhisti sami obsojujejo Lucchenija, in to kaže, da pri tem zločinu je treba poštovati še kaj drugega, nego nauke anarhistov.

Cesarica Elizabeta, ki je delila radost in dobrote, ki je hrepenela po plemenitem v dobrem in lepem, trpela je kljubu prestolu, mnogo, mnogo na tem svetu; po poročilih jej je bila smrt lahka, in po njej je žalost obča in iskrena, kakor redko kedaj po komu. To bode pač v tolažbo tudi cesurju in vsemu cesarskemu domu.

Ob razoroženju.

Car Nikolaj II. je po posebni izjavi svoje zvanje vlade izrazil željo, da bi države, zastopane v Petrogradu, sestavile posebno konferencijo, ki bi izsledila sredstva, kakó bi se po možnosti ustavilo dosežanje vedno rastoče oboroževanje posamičnih držav. S tem, kakor se povdarja v razglasu Muravjevovem, bi se vsako leto privarčilo po več stotilijonov, bi se tisoč in tisoč rok več odločilo produktivnemu delu, in prihranjeni kapital bi služil ne v mrtvo, temveč pravemu, živemu proizvodnji na prospeh gnotne in duševne kulture.

Ta nasvet so v obče radostno pozdravili po vsem civilizovanem svetu, in označevali so inicijativo carja Nikolaja II. uže samo po sebi kot veliko, zgodovinsko epohalno delo, ker še nikdar ni noben vladar stopil na čelo državam in narodom s takim nasvetom. Mnogi so se izrekli naravnost, da je ta nasvet najvažnejši vladarski čin h koncu gredočega stoletja ali pa, da s tem činom uže pričenja XX. vek ali nova doba. Pristavili so kot posebno zaslugo še to, da je vabilo proizšlo od najmočnejšega vladarja z absolutističnim sistemom, od velevladi, katera razpolaga z največo armado na našem površju.

Z druge strani so začeli dvomiti o iskrenosti nasoveta, posebnost tam, kjer so Rusiji sovražni, in jej ne priznavajo ničesar, naj stvari še toliko dobrega. Zlasti Angleže je vabilo na konferencijo osupnulo.

Okorni listi pa tudi dajejo povod k sumničenju, ko razpravljajo, češ, da bi konferencija poštela tudi izpremembo polit. geografije. Seveda bi bilo laže kaj znatnega doseči v carjevem smislu, ko bi bile države prek in prek okrožene po narodnostih, in ko bi ne bilo agresivnih aspiracij.

Carjev predlog ima mnogo v sebi ravno zato, ker se ne more prištevati utopističnim idejam.

Car ne zagovarja razoroženja v obče in se tudi ne nadeja večnega miru. On si stavlja sam take meje, o katerih se je možno razgovarjati, in v katerih, ako bode dobra volja, tudi dosežejo kaj obče uspešnega, če ne za večno, pa vsaj za kratko dobo, in tudi to bi bilo na srečo obči blaginji.

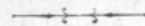
Konferencija se gotovo snide prej ali poslej in utegne pretresati razna vprašanja, dastajajoča se ob lehčenju pri oboroževanju. Prometne uredbe so uže nekatere mednarodne; delavci in podjetniki se skušajo urejevati vedno bolj mednarodno. Zakaj bi to ne šlo tudi gledé na oboroževanje? Proporcionalno povečanje v oboroževanju dosežajo države sedaj s tem, da hoče prehiteti druga drugo; istotako utegnejo zjediniti se za sorazmerno (proporcionalno) zmanjšanje istega oboroževanja, in uže s tem dosežejo nekaj, ako se ustavi v analognih mejah nadaljnje povečevanje orožja.

Oboroževanje je spravilo države tudi v milijardne dolgove; mogle bi se celó razgovarjati o proporcionalnem znižanju obrestij za doslej nakopičene vojne in orožne stroške. Sicer pa bode uže to velik dobiček, da pokažejo jedenkrat državniki in učeni ljudje raznih držav svojo modrost pri jednem in istem predmetu in vprašanju. Takó utegne konferencija sprožiti vprašanja, na katera doslej niti mislil ni nihče.

Slovanskih par južnih državic bi se le radovalo, ko bi mogle tudi one svoje skromne dohodke v večji meri odmeriti poplačevanju dolgov in zboljšanju kulturnega, le preveč zaostalega, dela.

Dobiček bi imele vse države, in ta dobiček, ki bi se kazal najprej v pomnoženju človeških rok za plodovito delo in odločenju kapitala za delo dosežanj in teh pomnoženih rok, raztezal bi se tudi na kulturno delo. Mase bi se duševno in moralno povzdignule, in laže bi se zatlačili krivi nauki današnje socijalne demokracije. Morala bi množice začela krepiti, v tem ko jo sedaj med njo mori najbolj — beda!

S take perspektive je nasvet carja Nikolaja II. zares epohalen, in plemeniti del današnje civilizacije more le želeči, da bi se zaresno pripravljali na konferencijo, in da bi ta dosegla tisti uspeh, ki je očit v carjevi tendenciji. Zgodovina človekoljubja zabeleži pa tako ali takó njegovo namero z zlatimi črkami.

Maloruski — avstrijski program!

Spomenica, katero so poslali gališki Malorusi cesarju, in katere glavne misli smo predložili našim čitateljem, ne kaže samo na prava, zahteve in potrebe avstrijskih, zlasti galiških Rusov, temveč obseza tudi program, ki bi mogel do cela ustrezati interesom celokupne monarhije avstro-ogerske in spraviti pa zadovoljiti tudi narode. Ta program mogel bi in bode koncem koncev tudi moral postati program naše države in njenih narodov. Prijatelj in pristaš ima ta program med vsemi tlačenimi narodi in celó med — Nemci! Čehi, ki se mu formalno upirajo, zagajo o pozicijo s pomočjo vsaj jednega tistih sredstev, ki dovajajo do maloruskega programa. Obče neposredno vo-

lilno pravo, s katerim so Čehi še vedno v rezervi, bi dovedlo tje, kamor hočejo priti Malorusi, Slovenci in naposled vsi šbiki narodi.

Kaj hočejo Malorusi? Zase nacionalno oddeljenje od Poljakov; hočejo imeti, kar jim je bilo uže zagotovljeno, namreč svoj nacionalni zastop in svojo posebno politiško upravo, in ker jih Poljaki pritiskajo ob volitvah, da ne morejo spraviti svojcev ne v deželni, ne v državni zbor, zahtevajo volilno reformo, ki bi ali naravnost določevala obče neposredno volilno pravo ali pa bi vsaj tirala jo po poti do tega prava. Malorusi hočejo imeti svojo, ne pa lažno reprezentacijo, kakoršno imajo dandanes, ko jim poljski pritisk milostno dovoljuje po peščico takih kandidatov, o katerih je uže naprej znano, da ne bodo zastopali toliko narodnih ruskih, kolikor pa poljske interese.

Malorusi pa hočejo dati tudi državi in monarhiji, kar pripada njej, in zato izrecno povdarjajo, da samodoločba narodov po svojih zastopih ne izključuje centralnega parlamenta in osrednje vlade, temveč prepušča naravnost njima, kar je občega in skupnega. Maloruska spomenica naglašja preverjenje ruskega naroda, da poleg nacionalnih zborov ali zastopov in vsakemu narodu določene drž. uprave je potreben tudi osrednji parlament za vse narode in pravična osrednja vlada, ki bi delovala v smislu zares skupnih zakonodavnih zadač centralnega zastopa in skupnih interesov države.

Malorusi obžalujejo na prvem mestu, da so se jim odtrgali bratje na Ogerskem, in da so takó oslavljeni in na Ogerskem na milost in nemilost izročeni Madjarom ravno tako, kakor v Galiciji Poljakom. In kar boli Maloruse, boli tudi druge negospodovalne narode, in zato postavljajo program ne le zase, temveč tudi za vse narode in za skupno državo.

Ali se bode možno dolgo in uspešno upirati takemu programu? Doslej mu nasprotujejo najbolj gospodovalni narodi, med njimi tudi Poljaki. Madjari so in, pri svoji sedanjí moči, ostanejo najhujši nasprotniki takega programa, ki bi dal vsakemu narodu svoje in državi, kar je državnega. Med Nemci so le agresivne stranke proti temu programu in se gledé na Sileško in še Moravsko, potem gledé na Koroško, Štajersko in seveda v največji meri gledé na Nizeavstrijsko upirajo izvedenju tega, kar parcijalno z vso intenzivno silo zahtevajo gledé na češko kraljestvo. Italijani so imajo za južne Tirole približno tak program, kakor Nemci za Češko, in se kakor Nemci, kjer imajo večino, protivijo izvedenju istega programa v primorskih deželah. Italijani so na Primorskem v vseh svojih frakcijah agresiven narod; med Nemci je vsaj katoliška in nekoliko tudi krščansko socialna stranka za dosledno postopanje, namreč za narodno enakopravnost po enakem merilu. Privilegije za nemški kot skupni jezik seveda hočejo imeti tudi najpravičnejše nemške stranke. Značilno je pa vendar to, da katoliška nemška stranka perhoreškuje učenje ali znanje drugega deželnega jezika v narodno nepomešanih krajih. Iz tega vzroka obsojuje in bode obsojevala vsake bodisi naredbe ali zakonite določbe, katere bi silile uradnike in narodno nepomešanih krajih in okrajih uradovati v več, nego v tistem jeziku, ki ga rabi nepomešani kraj in okraj. Gledé na sedanjo državnozborsko večino in jezikovne naredbe za Češko in Moravsko se vodje nemške kat. stranke postavljajo

po robu tam, kjer je naseljenje samo jedne narodnosti, in kjer bi se kljub temu določevalo uradovanje v dveh jezikih. Čehi po takem ne dobé nobene nemške stranke, ki bi odobraval uradno službovanje v dveh jezikih tudi za nepomešane kraje. Sedanja državnozborske večina je po takem onemogla, da bi zakonitim potom vsilila uradovanje v dveh ali celó več jezikih v krajih, naseljenih samo z jedno narodnostjo. Nemcev ni možno pridobiti za dvojezičnost v nepomešanih zemljah, in moralna sila slovanskih narodov bi morala siliti nato, da bi isti Nemci ostali dosledni za vse dežele in ne le za češko kraljestvo.

Kje pa je skupna moralna sila slovanskih narodov? Ona je pri kraju tam, kjer pričinja poljska agresivnost. Poljakov bi, kljub skupnemu programu, sedanja državnozborska večina ne pridobila za jednojezičnost v nepomešanih zemljah, zato ker jednojezičnost pripoznavajo oni v smislu poljske jednojezičnosti ne le za poljski del Galicije, temveč tudi za vstočno, prek in prek malorusko gališko ozemlje! Zato so Malorusi na pravilni poti, ko povdarjajo potrebo občega volilnega prava, ki bi tudi njim usodilo primerno število zastopnikov v državnem in deželnem zboru.

Moralno pomoč za občnost maloruskega programa pa bi Slovani takoj dobili med nemadgarskimi narodi na Ogerskem. Romunci ogerski se boré za povrat svoje nacionalne avtonomije, in še te dni se je slišal glas ogerskih Romunov, kateri naravnost zahteva za vso monarhijo nacionalni federalizem, torej na podstavi nacionalnih zastopov zvezo za skupne potrebe. Ogerski Saksonci se ne boré za drugo, kakor za nacionalno samodoločbo, in kdo bi rajši, nego ubogi Slovaki, sprejel izvršenje nacionalne avtonomije? Ogerski Srbi so bili za Bacha dobili nacionalno avtonomijo; sedaj jih drži skupej jedino cerkvena avtonomija, a še to hočejo Srbom Madjari porušiti in do krajnosti oslabiti. Srbi so uže po cerkveni avtonomiji zajedno nacionalni avtonomisti. Hrvatsko pravaštvo pa bi hoté ali nehoté prišlo do priznanja nacionalne avtonomije, ker ista ne izključuje državnega prava, temveč še le utvrjuje isto pravo, oziroma mu pripravlja pot s tem, da se s podeljenjem narodne samouprave sprijaznijo z njim tudi njegovi dosedanji nasprotniki. Moralna sila bi torej tostranski Slovani dobivali nekoliko od sebe samih in od teh ogerskih tlačanih narodov.

Moralna sila za program nacionalne avtonomije bi prihajala tudi od delavskih množic, in še socialna demokracija se je izrekla za nacionalne skupine in njih zveze v Avstriji. Toliko bolj bi podpiralo nacionalno avtonomijo izrecno narodno delavstvo, katero se čim dalje bolj množi tudi med češkimi množicami.

Čehoslovane moti dandanes zgodovinsko državno pravo; to je tudi vzrok, da se niso oprijeli takoj nacionalne avtonomije. Program, prvotni program Palackega, so prezeli in se oprijeli tistega programa, ki je obsejal »pol. historijske individualitete« ne samo za Madjare, ampak tudi za Čehoslovane in Hrvate. Vstvaril pa se je duvalistiški federalizem, in s trializmom ali s kakim še bolj pomnoženim »izmom« so ostali Čehi na cedilu. Padel je Hohenwart in, če bode velikonomški vpliv še nadalje vezal našim državnikom roke, pade tudi še kak Hohenwart secundus, tertius. Takoj po nastanku duvalizma ali vsaj po pokopanih Hohenwartovih fundamentalnih morali bi bili Čehi

oprijeti se prvotnega programa svojega Palackega, a ta program ni poznal ne v obče, ne na prvem mestu polit. historijskih individualitet, temveč le *etnografske skupine*. Kake naj bi bile te skupine, je Palacký tudi označil; ali specijalnosti so v tem pogledu postranska stvar; glavno je načelo, ki je tu vključeno, in to načelo ne obseza nič manj, nego načelo — nacijsionalne avtonomije.

Da bi Palacký živel sedaj, bil bi že ob Dunajskih punktacijah pobral orožje nemških — parcijalnih nacijsionalnih avtonomistov ter to orožje porabil z njemu svojstveno doslednostjo in gibčnostjo duha — za vse narode, torej tudi za vse dežele.

Še Rieger je bil in je ostal gibčnejši, nego se kažejo današnji Mladočehi; ti so gibčni zadnji dve leti le — v *popustljivosti*, ne pa v doslednosti načel. Z doslednim izvajanjem od Nemcev postavljenih načel bili bi te že kedaj ugnali, in dandanes bi bila nacijsionalna avtonomija že — izvršena ali pa stalno in v obče na dnevnem redu! Takó pa vsled mladočeške okornosti trebijo brutalni nemški nacijsionalci svoje ozemlje od čeških življev, so dobili že po punktacijah velik del parcijalne narodne samouprave na Češkem, ne da bi češko drž. pravo stvorilo le jeden korak dalje!

Slovanska moč se zapravlja, nemška pa se krepi in se bliža svojemu cilju, bez rekompenciacije za svoje pridobitve. Ali ni tako slovansko politikovanje tužno, da vzbuja celó pri indiferentnem tujcu vsmiljenje?

Gališki Malorusi so s svojo najnovejšo spomenico s svojim pozitivnim programom, — poštrevajočim v jednaki meri obče interese države in pojedinih narodov, nehoté razglasili tudi svojo kritiko nad sedanjo državnozbornsko večino. Pokazali so, da razširjenje deželne avtonomije je pogubna za Maloruse in povsod ob analognih razmerah v obče.

Pred razširjenjem dež. avtonomije mora dobiti vsak narod organe za samodoločevanje v kulturnih in narodnih stvareh. Ta potreba se kaže pri Malorusih, Slovencih in Hrvatih. Ta potreba je dejanska tudi pri moravskih Čehih, sileških Slovanih in še posebej tudi pri niževavstrijskih Čehih. Tako potrebo poznajo Nemci le na Češkem; Slovani pa jo imajo v večini pomešanih dežel. S sedanjo državnozbornsko večino pa ne pridejo Slovani dalje; treba bode misliti na druge zveze ali pa, kakor žuga »Politik«, treba bode razprostraniti zastavo občega volilnega prava, pod katero zastavo se zatečejo tudi najširše množice delavskega stanu. No, in obče volilno pravo zmaga tudi tiste zavire, ki se sedaj stavljajo nacijsionalni avtonomiji. Nacijsionalna avtonomija in v obče program Malorusov mora priti na dnevni red; dejstva izzivljejo določanje takega dnevnega reda. A ta dnevni red obvelja prej ali poslej tudi za Ogersko. Tam je mnogo pregnjilega, in najviši činitelji vidijo sosebeno sedaj, da duvalizem potrebuje korenitih popravkov. Ti pa ne morejo biti na škodo nacijsionalni avtonomiji. Stvari dozorevajo, in čim prej se Slovani oprimejo programa Malorusov, tem boljše za nje in za skupno cesarstvo.

† Dr. Vašatý.

Dr. Jan Vašatý, češki dež. in drž. poslanec, je po dolgem bolehanju umrl 6. sept. v Pragi. Rojen je

bil 1836 v Skronikah v Kostelci nad Orlici. L. 1863 je postal doktor prava, pridobil si v malo letih veliko imetje in je začel potem javno delovati. Od l. 1878—83 je bil dež. poslanec, od 1879 naprej pa tudi drž. poslanec. Poslednja leta so ga bili izbacnuli iz mladočeškega kluba in so ga hoteli pripraviti tudi ob mandat, a volilci so mu ostali verni, in on je ostal dosleden i nadalje v vsem svojem političnem delovanju. Češkemu programu in odločni taktiki so se izneverili le drugi, sedanji Mladočehi, on pa je ostal trden, kakor skala. Držal se je državnopravnega programa, kateri je podpiral z zgodovinskimi podatki in dokazi. Vsled tega se je postavil tudi on na ozko stališče dež. avtonomije ter je še poslednje mesece v člankih in posebni knjižici dokazoval, da za Češko ni potreba za jezikovno enakopravnost ne naredeb, ne zakona, ker je vse to vključeno v starih zakonitih določbah. To stališče, dasi silno marljivo podprto, je bilo gledé na potrebe in prava Malorusov in totranskih Jugoslovanov preozko. Drugače pa je bil dr. Vašatý odločen politik velikega obzorja; obsojal je trozvezo kot nenaravno in dokazoval potrebo zveze z Rusijo. Pomirilo ga je nekoliko, da se je dosleglo vsaj nekako sporazumljenje s Petrogradom. Gledé na zunanjo politiko, katero je v svojem smislu zagovarjal v delegaciji, drž. zboru in kjer in kedar koli je bila prilika, so se mu posmehovali Neslovani, ker so hoteli z zasmehom zaglušiti njegov glas; slovanski oportunisti pa so ali molčali ali pa mu še očitali, da jim napravlja škodo in stiske. Bil je čas, ko so tudi za Taaffeja smeli uspešno strašiti s panslavizmom; tedaj so se stari in mladi in »najradikalniši« med slovanskimi zastopniki poskrivali v drž. zboru, ko je bila dolžnost pokazati slovansko močatost. Tedaj je bil Vašatý jedini, ki je govoril v smislu slovanske politike na zvonaj in znotraj. Drugi so se pa prav mežasto prekrizevali. Mevže so bile take med slovanskimi zastopniki, da nisi dobil moža, ki bi se bil drznul pritožiti se radi konfiskacij v slovanskem smislu pišočih listov. Takó se je pripetilo, da je bil pogostoma zaplenjen »Slovanski Svet«, in to celo zaradi nedolžnih beletrističnih razgovorov! Vašatý pa je v drž. zboru vstal in razkril kakovost konfiskacij »Slov. Sveta«, »Velehradu« in par takih listov. Za to uslugo smo bili in ostanemo pok. Vašatemu še posebej tudi mi hvaležni. Urednika »Havru« so hotele poljske intrige spraviti po nedolžnem v ječo; zopet je vstal dr. Vašatý in rešil fizične smrti ubogega, uže tedaj hudó bolehnega urednika tega maloruskega mesečnika.

Glasu dr. Vašatý ni bil močnega; njegovi govori pa so bili običajno dolgi, a vedno stvarni. Ponaavljal je večkrat iste predmete, a podpiral jih je vedno z novimi argumenti. Pričenjal je govoriti v drž. zboru po češki, nadaljeval je pa po nemški. Od te doslednosti ni odstopil. Očitali so mu, da je dolgočasen, a poglejte v stenografske zapisnike drž. zbora, in ne najdete stvarnejših in jedrnatih govorov od njegovih. Ti govori podajajo i bodočim zastopnikom strokovni in pravni material za jednake zagovore.

Vašatý je izpolnjeval zvesto svoje dolžnosti; bil je politik-jurist, in to mu je dalo dovolj dela, da se ni mogel baviti z mnogo drugimi rečmi. On se je omejil na to, kar se mu je zdelo najpotrebniše za narod in za položenje monarhije, torej tudi Slovanov

v obče. V tem omejenju pa je dozorel, da se sme prištevati ne le najodločnejšim, temveč tudi najzrejšim, najboljšim politikom med avstro-ogerskimi Slovani.

V Pragi je bil na čelu že dolgo let zasnovanemu »Ruskemu krožku«; govoril je sam prav dobro po ruski.

Ob punktacijah se je uspešno uprl zagaženi staročeski politiki, ob sedanjih punktacijah, ki se zovejo »Badenijeve in Gautscheve jezikovne naredbe«, je obsojal in moral obsojati oportunistem Mladočehov. Hudó, prav hudó se ma je moralo zdeti to popuščanje od programa in načel, in ko smo ga ob Praških slavnostih poprašali o mnenju gledé na sedanje postopanje Mladočehov, je njegov — pogled vse povedal, več, nego še takó dolga razprava. Čutil je najbrže, da se mu bliža konec življenja; bil je v juniju že jako slab; toliko bolj se je podviral še zadnje dni pred smrtjo, da bi povedal, kar ga najbolj teži v češki javnosti.

Naj se sodi o Vašatem kakor koli, doslednost in odločnost, stvarno znanje in jasnost mu mora priznavati prijatelj in neprijatelj. Celó Nemci so ga radi tega cenili. Slovanom se takó slabo godi in se bode godilo še nadalje slabo, ker ali v obče nimajo takih odločnih móž ali pa jih imajo premalo. Ravno odločnost pok. Vašatega nam prepričevalno dokazuje, kake reve smo mi, avstro-ogerski Slovani, gledé na svoje zastopnike. Kažemo na zastopnike drugih narodov, a sami naši zastopniki ne marajo posnemati istih primerov med drugimi narodi. Da bi le imel vsak slovanski narod po nekoliko Vašatih, kar se dostaje zastopstva kot takega, pa bi ne pometali dolgo z nami, kakor pometajo dejanski.

Vašatemu pa kličemo: Вѣчная память!

Pjevaj zlato...

Pjevaj, zlato, onu pjesmu,
Koja bolno srce l'ječi,
U kojoj su zapisane
One dvije slatke r'ječi.

„Da si moja!“ i ja da sam
„Tvoj do vjeka, mili dragi,“
Oh, te r'ječi prijatne su
Mome srcu, Bože blagi!

Pjevaj, pjevaj, neka ćujem
Nek' se sladim pjesmom takom,
Da si moja, jedinice,
Kaži sv'jetu, kaži svakom.

Neka cio svijet znade,
Da me sudba usrećila,
Pošto mi je tebe dragu
Tako divnu poklonila,

Pjevaj, zlato, onu pjesmu,
Koja bolno srce l'ječi,
U kojoj su zapisane
One dvije slatke r'ječi.

Bar (Crna Gora) 1898.

Milo Jovović.

НАД'О САМ СЕ....

Над'о сам се, да ћеш моја бити,
Ал' ме клета изневјери наја,
Сад ми живот очајањем страда;
Сад м' остаје горке сузе лити.

Над'о сам се, да ћеш моја бити,
Али самрт наду не познаје;
Без милости све земљи предаје,
Па и тебе, цвјете узорити!

Над'о сам се, да ћеш моја бити,
А сад ето над гробом ти тужим,
Да ти љубав са сузам одужим,
Која оста за ме дуг вјечити.

Бар, (Црна Гора) 1898.

Мило Јововић.

КОНЬ И БЫКЪ.

(Басня Лессинга.)

На горячемъ конѣ гордо мчался мальчикъ. Сви-
ръный быкъ сказаль коню: „Стыдись! я бы не до-
пустилъ мальчика управлять собою!“

„Отчего же нѣтъ?“ возразиль конь: „много ли
чести въ томъ, что я сброшу мальчика?“

Горячий, -ая, -ее, goreči (prilog); горящий, -ая, -ее, go-
reči (= ki gori); горячий, -ая, -ее, ki se lahko žge (suha drva,
slama itd.). — Гордо, ponosno. — Мчался, мчѣсь, мчѣсь, мчѣсь,
divjati. — Мальчикъ, deček; дѣвочка, punčika; дѣвушка, dekle.
— Свиръный, srepri, srpi, divji. — Стыдись, sram te bodi.
— Возразить, -жѣ, -вишь, odgovoriti. — Сбросить, -шу, -синь,
vreči dolj; бросать, metati; бросить, zagnati; zalučati. X—къ.

Par rieči o tudjih glagolih u istarskoj ča-kavštini.

Ignor-ir-ati, ilustr-ir-ti, absolv-ir-ati, repet-ir-ati, in-
scen-ir-ati, intabul-ir-ati, eksequir-ati, reprezentir-ati, perce-
pir-ati, perhoreseir-ati, kopir-ati, triumfir-ati, kontrolirati,
persifilirati, koketirati itd., itd.: to su njemački (?) glagoli,
u kojih je namjesto dočeka -en stavljen naš -ati. Odkle
u njemačkih glagolih onaj nesretni -ir? Zašto smo ga mi
uzeli v najam (ako se smijem tako izraziti)? Na ta pitanja
nije mi tuj odgovarati.

Nekoji naši književnici, pisci i pisari, hoteli popra-
viti, što misle, da nije pravo, stali fabricirati (oprostite:
fabrikovati) glagole na -ovati: ilustr-ovati, konstat-ovati,
absolv-ovati, intabul-ovati, reprezent-ovati, korespond-ovati,
telegraf-ovati, telefon-ovati itd., itd. A ti glagoli jesu čas
inperfektivni (kao što su ~~naši~~ glagoli VI. razreda
imperfektivni, osim dvaju ili triju?), čas — perfektivni: t.
j. — u isto doba (isti oblici) inperfektivni i perfektivni!

Da vidimo, kako »kuje« narod! Poslužit ćemo se
u to istarskom čakavštinom.

Kant-ati (cant-are) = pjevati; za-kant-ati (perfektivna
forma) = za-pjevati; mi smo kantali celu noć — mi smo
pjevali celu noć; kada smo zakantali, obrnuli su se svi =
kada smo zapjevali, itd.: zakantajmo mi dva, zakantajmo
mi dva malo dobre volje (narodna pjesma). — Stim-ati
(stim-are) = cijeniti — Kambi-j-ati (cambi-are) = pro-
mieniti; kambij-ati = mienjati. — Škerce-ati (scherz-are)
= šaliti se. — Telegraf-ati (telegraf-are). — Baruf-ati
(baruffare) = hrvati se; pobaruf-ati se; nabaruf-ati se. —
Marć-ati (marci-are); pomarć-ati; namarć-ati se. — Kon-
zilj-ati (consigli-are) = savjetovati. — Predik-ati (predic-
are); zapredik-ati; napredik-ati se. — Tanc-ati (tanz-en).
Žegn-ati (segn-en). — Bus-ati i bus-eva-ti (busseln). —
Petl-j-ati (betteln); napetlj-ati; petlj-ar-iti (kao: život-ar-
iti) itd., itd.

Fin-iti (fin-ire) = svršiti; sfiniti (sfin-ire) = shrvati; sfinjen = shrvan. — Kap-iti (cap-ire) = razumjeti. — Avert-iti (avvertire) = upozoriti; ja sam te avertil; sada si averćen. — Rend-iti (rend-ere) = *rent-ir-ati* ili *rent-ova-ti*. — Suspend-iti (suspend-ere) = dignuti. — Rekur-iti (ri-corr-ere) = rekur-ira-ti ili rekur-ova-ti. — Lej-iti (legg-ere) = čitati (šteti). — Môv-iti se (muoversi) = makniti se; môvi se (muovi ti) = makni se.

Možda ću drugi put o istoj stvari progovoriti obširnije.*)

Dr. D. J. Trnoplesor.

RUSKE DROBTINICE.

Съ міру по ниткѣ, голому рубаху.

Ves kapital za Moskovski spomenik carju Aleksandru II. je znašal: 1,877.667 rubljev.

V Petrogradu je ustanovljeno »vstočno trgovsko agentstvo« za izvoz ruskih izdelkov v Srbijo, Bolgarsko in Romunsko.

V Lodzu so zaprli 72 Židov sionistov, a odkrili tudi tajno židovsko tiskarno, kjer so se iz prepovedanih spisov uverili, da so bili ti Židje v zvezi s socijalisti.

Ruska gledišča. 1756 je bil izdan prvi ukaz drž. senatu, da se osnuje rusko gledišče. Za vzdrževanje se je odredilo na leto 5000 rub. Sedaj daje dvor za gledišča v Petrogradu, Moskvi in Varšavi do 2 milj. rublj. subvencije. Carski dvor vzdržuje ta gledišča: v Petrogradu Marijansko (za rusko opero), Aleksandrijsko (za rusko dramo) in Mihajlovsko (za francosko dramo). — Italijanska opera, »teater Renesance« in »Mali teater« so privatna podjetja. Velike važnosti za razvoj dramske umetnosti v Rusiji je Petrograjsko gledišče literarno-umetniškega društva. Na Vasiljevskem otoku ste dve pozorišči, mestno in delavsko. Gledišča v letoviščih Petrograjčanov, v Ozerkah, Orantenbaumu, Pavlovsku in Krasnem Selu so otvorena poleti. — Odesa, Kijev, Harkov, Kazan, Tiflis, Vilna, Riga imajo po nekoliko gledišč. V Odesi je ruska in italijanska opera (na nji je peval svojedobno naš Nolli). Tudi Moskva ima italijansko opero. V vsem je v Rusiji, na Kavkazu in v Sibiriji nad 100 gledišč.

*) Op. ured. O tej točki bi bili dolžni slovanski jezikoslovci, sosebno tudi ruski, posebe izpregovoriti. To, kar navaja tukaj naš g. sotrudnik, kaže, kakó je še živ čut preprostega naroda za jezikovne analogije, da ne zamenjuje dovršnih in nedovršnih glagolskih oblik tam, kjer bi ga mogle zavesti tuje oblike tujih glagolov. Isto čustvo je vodilo n. pr. našega urednika, ko je ob konfiskacijah »Slov. Sv.« nekatere kratki zapisal na list, da je bil »konfiskan«, ne pa »konfiskovan«, ker v posebnem slučaju ga vendar ne »zaplenjujejo«, temveč le zaplenijo. To je jedna; kar se dostaje pa rabljenja takih glagolskih oblik v ruščini, se je onda vtepel pravi pleonazmus; puščajo namreč tujo končnico —ir— ter dodajajo še končnico svojega slovanskega glagola. Takó bi Rus rekel: redig—ir—ovati; pravilniše je vendar k tujemu korenu ali deblu pristaviti svojo končnico, torej: redig—ovati, in tu potem nastaje le vprašanje, ali naj se dá končnica dovršnega ali nedovršnega glagola. Tu mora odločiti jezikovno čustvo, utvrjeno po analogijah domačih slovničnih in slovarskih oblik. Nemški jezik je pri tu mišljenih glagolih prvi napako napravil, da je k tujemu infinitivu priložil še končnico svojega infinitiva in odtod napravil novo deblo za spreganje. Slovani, kjer so v soseski z Nemci, so napako nemško sprejeli za svojo in k napačno podaljšanemu deblu prideli svoje domače slovnične končnice. Reforma bi bila tu potrebna v olepšanje jezika in podkrepljenje jezikovnega čustva, katero se najbolje, dá, izključno vzgaja na podstavi pravilnih analogij v svojem jeziku, in s ponavljanjem rabljenja teh analogij.

Kijevski mestni zastop je sklenul, da odpošlje carju za njegov mirovni predlog zahvalno adreso in ustanovi v ta spomin dve šoli.

Car je podelil grofu Miljutinu, najodličnejšemu sotrudniku pri liberalnih reformah Aleksandra II., naslov generalnega feldmaršala.

Car je poslal našemu cesarju krasno kaseto z vsemi svetinjami, ki so se nakovale v spomin odkritja spomenika Aleksandra II.

Ob boravljenju našega cesarja v Levoči so se mu poklonile razne deputacije. Vodja židovski je bil rabinec Grünberg. Ta je naznanil svoj nagovor v hebrejščini, česar mu niso hoteli dovoliti odločilni krogi. A prizval se je brzojavno na dvorno kancelijo na Dunaju ter dobil obvestilo, da je cesar dovolil pozdrav v hebrejščini. — Treba si je zapomniti to za slučaje, ki bi se dostajali drugih.

Pravoslavna cerkev v Rusiji je štela koncem 1894 64 eparhij s 37 vikarijati. Do 46.000 cerkev, 44.700 munihov, 56.900 svetnih duhovnikov, 44.400 bogoslovcev. — 22.270 knjižnic, 876 asilov, 116 bolnic. Dohodka za vzdrževanje duhovenstva, cerkva in naprav je bilo 13,334.845 rub., od sv. sinoda 6,971.525 rub.; od drž. banke 12,031.662 rub. Za vzdrževanje duhovnih ustanov je bilo naloženih 5,303.878 rub. Koncem 1894 je bilo v Rusiji 75,659.700 pravoslavnih.

V Petrogradu je društvo, ki si je stavilo zadačo, baviti se z narodnim zdravjem. Izdaje poljudne spise o higijeni. Med najnovejšimi publikacijami je zanimiva ona, ki podaja pregled vseh narodnih medicinskih in higijenskih publikacij ruskih.

Medic. naravosl. sekcija zdravniškega kongresa v Kijevu je predlagala, da se ustanovi medic. institut za ženske v Kijevu, ter da se puste ženske kot slušateljke na medic. fakultah po ruskih univerzah. Ta kongres je pač liberalniši, t. j. pravičniši, nego jednak kongres, ki je sklepal o ženskah ravno nasprotno.

V avgustu je umrl na svojem posestvu pri Simferopolu J. K. Arnold, katerega so v Petrogradu nazivali patrijarha ruskega glasbenega sveta. Rodil se je 1811 v Petrogradu. V poljskem vstanku 1831 je bil kot ruski prostovoljec ranjen. Njegove opere »Invalid« in »Po službi božji« so se v 50 letih v Petrogradu predstavljale; 1863 se je preselil na Nemško in uredoval »Neue Zeitschrift für Musik«; 1871 je bil pozvan za prof. na Moskovski konservatorij. 1892 se je preselil v Petrograd.

Iz novin.

»Ed.« nasovetuje, naj se Slovenci obrnejo do cesarja, da odpusti še kratko nadaljnjo kazen obsojenim tržaškim okoličanom. — Bilo bi pač umestno, da bi se bilo to zgodilo uže popreje.

»Ed.« donaša nasovet, naj sloven. veljavni možje skličejo poseben zbor v Ljubljano, da se posovetujejo, kako bi državna oblast odpravila javne nevarnosti, na katerih trpe obmejni Slovenci.

»Bud. Hirlap« javlja, da bosta na kongresu, ki bode v Hagu ob koronanju kraljice Viljeldmine, prisostvovala i dva madjarska učenjaka, od katerih jeden, Henrik Marczali, hoče predavati o Dalmaciji.

»Novosti« pišejo o carjevem mirovnem predlogu, da bode glavni predmet razprave bodoči konferenciji vprašanje o Alzaciji in Loreni. Samoljubje Nemcev in Francozov je preprečilo, da bi dovolili tema deželama samoupravo, a sedaj se to lahko uresniči. Sanje »Novostij«!

»Свѣтъ« piše, da se naj v Moskvi postavi spomenik Černjajevu in Skobelevu, ki sta proslavila rusko vojsko v Aziji in na Balkanu; in sicer v Moskvi, ker je tam umrl Skobelev.

»Národní Listy« 9. sept. pišejo, da hoče grof Thun najizpremenjene Badenijeve predloge za pogodbo uveljaviti. Apeluje na avstr. patrijotizem. (Kedar ne vedo drugih razlogov za kako neizvršljivo stvar, pride »patrijotizem« kot pesek v oči. In žal, da v obče zaslepi in omoti ta beseda sama, bolj prav, njena zloraba tudi previdne ljudi. Op. ur.) »In uže se oglašajo poljski, konservativni in slovenski odmevi: »Moriatur«. Tako se glasi iz »Czasa«, organa krakovske plemenitaške stranke, tako kliče to »Vaterland« za češke plemenitaše, tako »Slov. Narod« za Slovence. Češki narod se pa upira krivični nagodbi. Ker sta »N. Tgb.« in »Arb. Žtg.« zato, da se za razgovor o nagodbi opusti obstrukcija, je možno, da ima grof Thun z ozirom na Nemce dvojne železe v ognju, da stvarja novo večino: nemško-poljsko (s slovensko pritaklino, op. ur.), ter da se prične za Čehe zopet nova doba Beustovega tlačenja ob zid. Vsekakor je treba, da so Čehi oprezni in čuvni.

Iz Pariza se javlja, da je grof Muraviev oficijalno izjavil, da ruski predlog o razoroženju ne zavira priznanja odnošajev, nastalih po vojni 1871. — Potem seveda Nemčija ne more pritrditi razoroženju. »Reichswehr« zato pozivlja trozvezo na opreznost in na izjavo. — Avstrija išče prijateljstva Rusije. Ona je jedina poslala k odkritju spomenika Aleksandra II. svojega poslanca, vse druge vlade le svoje vojne atašeje, in to ne na valobilo, temveč kot zastopnika cesarja Frana Josipa. Torej bo ona težko radi Alzacije se protivila Rusiji. Tudi Italija v to nima povoda. — Govorice!

Kršč. socijanci so poslali posl. Schneiderja v Galicijo, da gališke obrtnike pridobi za skupno izjavo povodom cesarjevega jubileja. Celó glavno glasilo Krakovskih antisemitov, »Głos Naroda« pravi, da je velika predrznost, ako se po dogodkih na Dunaju pride v slovansko deželo, da se tu agituje za skupno patrijotično izjavo. Schneider bi se izkazal najboljšega patrijota, ako bi pridobil svoje somišljenike, da opusté dosedanje orgije. Saj je jeden od njih zaklical: »Ljudstvo zahteva kruha.« Zakaj mu torej mesto kruha podajate ogenj narodnostnega sovraštva in zakaj spodkopavate narodno enakopravnost? Politika njegovih somišljenikov je kriva, da postaja beda vedno večja. Dežela, v katero je došel, je sicer znana po svoji gostoljubnosti, a prebivalci imajo še večjo dolžnost nego je ta; namreč čuvanje narodne časti. —

Logika, kje si? »Slov. Narod« donaša v št. 200, dd. 3. sept. v vvodnem članku »Pred državnim zborom« razmišljanja o nagodbi ter prihaja do zaključka: »Te predloge žrtvujejo avstr. koristi gospodarskemu jedinstvu monarhije... vsaj slov. poslanci so vezani po svojih obljubah, da bodo nasprotovali vsaki slabi nagodbi, in vezani so tudi, nasprotovati sploh vsaki nagodbi, dokler vlada ne izpolni naših, in vseslovenskem shodu formuliranih zahtev.« Vse to se je razpeto tiskalo. 5. sept. zopet v vvodnem članku in zopet razpeto tiskano: »Od-

klonitev nagodbe je atentat na jedinstveno monarhijo in na njeno stališče v Evropi... Navzlic obračunu, kateri imamo z vlado, pa se moramo Slovenci, in se mora cela desnica prav v sedanjem trenutku zavedati svojih dolžnosti napram državi in se zavzeti za najvitalnejšo državno potrebo.« — V soboto istina, da je nagodba v tej obliki samomorno podvrženje Ogerski, v ponedeljek fraza, da je ona v isti obliki najvitalnejša državna potreba, v soboto obstrukcija, v ponedeljek vladna stranka, — to razumi, kdor more. V dveh dneh toliko razloček v vodilni ideji kaže pač sijajno politiško prepričanje naših veljakov, t. j. taktiko sukanja po vetru.

»Ruslan« dolži poljsko deželnozborsko večino, da ni zadostno upoštevala želje Barvinskega stranke. Ruski poslanci so predlagali jubilejni fond 100.000 gld. za ustanovo Raiffeisenovih hranilnic, Barvinski ustanovo gospodarskih društev. Preko obeh predlogov se je prešlo na dnevni red. Vahnianinov jezikovni predlog se je odpravil z resolucijo v korist status quo; obljuba o maloruskih napisih pri poštah in sodiščih se ni obistnila. Objubljene maloruske paralelke v Tarnopolu se niso ustanovile, pač pa se je osnovala poljska realka v Jaroslavu na telegrafni zapoved. Tudi vprašanje o malorskem gimnaziju v Kolomeji se ni rešilo.

»Sl. N.« dokazuje, da je kranjski dež. odbor še premilostno ravnal z dr. Gregoričem in kuratom Koblarjem. »Slovenec besni kakor blazen, da se mu liki tulečemu dervišu opleta umazani talarček krog nog, in da se mu usta kar pené.« Tako »mirno in stvarno« razpravlja »Slov. Nar.« to stvar. — Omenjena dež. uradnika sta morebiti ravnala tu pa tom netaktno, a da sredstvo dr. Tavčarja za pobijanje osebnih nasprotnikov ni pravo, dokazujejo pač soglasne obsodbe v vseh slov. listih. Tudi »Slov. Nar.« bi mogli reči z nemško prislovico: »Prijatelj, ti postajaš grob, in to kaže, da nimaš prav.«

Gledé na 70 letnico Leva Tolstóva pišejo celó najradikalniši nemški listi silno ugodno o ruskem pesniku in modrijanu. V »Ostd. R.« ga imenujejo celó največjega pisatelja in misleca v sedanji dobi. Če tudi trdijo, da njegovi nauki ne obveljajo v bodočnosti, vendar jim pripisujejo toliko moč, da bode današnja civilizacija prisiljena premisljevati o učenju in življenju tega redkega moža, ki se kaže velikega in majhnega in nahajajočega se v velikih protislovjih. Priznavajo, da Tolstoj kaže na mnogo gnjilega, in tudi Zapad bode moral poštovati njegovo kritiko.

»Neue fr. Presse« proslavlja v posebnem članku prusko vlado, ki posnema Bismarcka v tem, da prosleduje z vso strogostjo Poljake. Ti pa naj se po svojem, zlasti avstr. plemstvu zahvaljujejo nemškemu liberalstvu in Židovstvu, da so v družbi s tem delovali toliko let na škodo vsemu naseljenju.

V »Srb. Zast.« je oster članek proti Milanu. Vsakega, ki se mu ne pokori, preganja slepo in bezsrčno. Tako, n. pr. je, ko so liberalci vstali proti njemu, takoj dal iz Niša iztirati Avakumoviča, ki je bil 1893. min. predsednik.

Nemški novinar Horn je napisal vrsto člankov o Balkanu. Odločno se protivi temu, da se na Balkanu osnuje močna srbska država, ker bi s tem dobila Rusija impuls proti zapadu. Naš (nemški) Rubikon je črta: Timok-Struma, in Rusija mora to strogo upoštevati ali pa računati z evropsko koalicijo ki bi po-

tisnula Rusija nazaj in ustanovila mejo med Azijo in Evropo.

»Deutsche Zeitung« ima v št. od 28. avg. članek: »Antitschechismus«, v katerem hujska proti Čehom, zlasti v pogledu na Dunajske razmere, ter žuga, da jih hočejo Nemci ugnati ravno tako, kakor so »ugnali« Žide z »antisemitizmom«. Nemškim hujskačem bi odgovorili, da bi se mogli Slovani tolažiti, ko bi jih Nemci »ugnali«, tako kakor so Žide; teh namreč niso mnogo oslabili, in Nemci sami priznavajo, da Židje so zopet drzni, kakor so bili. No, proti Slovanom postopajo nemški nacijonali brutalniše, nego so postopali proti Židom. S temi se celó uže zopet družijo — proti Slovanom.

»Nové Selské Listy« pišejo o ciljih, ki naj bodo vodilni ideali vsem slovanskim rodovom: 1. zblizanje vseh Slovanov v duševnem in kulturnem življenju s pomočjo jednega glavnega slovanskega jezika; 2. obnovljenje slovanske liturgije kirilo-metodijske pri vseh Slovanih, 3. probujenje staroslovanskih običajev v društvenem življenju.

Poljski listi v Prusiji pozivljejo narod k obrambi proti nemškemu nasilstvu. Nikdar naj se ne obrača do nemških odvetnikov. Kupujejo naj samo pri poljskih trgovcih s poljskimi napisi, ki imajo poljsko osebje, govore poljski in inserujejo v poljskih listih. V vseh gostilnah naj se energično zahtevajo poljski časopisi.

»Linzer Volksblatt« označuje držanje nemške ljudske katoliške stranke v jezikovnem vprašanju. Ta stranka nikdar ne pristane na to, da se prevede kaka prememba, ki bi mogla prejudikovati nemškim interesom. Slovanske stranke ne morejo računati nanjo kot na zaveznico v borbi proti Nemcem. Klerikalna nemška stranka se protivi temu, da se slavizuje nemški del Česke (!).

Iz Budimpešte se piše v »Neue fr. Presse«, da Mladočehi agitujejo za to, da Jugoslovani proglase kneza Nikolo Črnogorskega svojim vodjo. — Čudna je pot, po kateri Izrael razširja to vest, ki pa ne bo niti škodovala Slovanom, niti ne očrni kneza, kar ji je očiti namen.

Madjari so si izmislili novo strašilo. češ, da so namreč zastopniki Slovanov v Karlovih Varih se dogovarjali o ustanovitvi federalizma v Avstriji, ter pri tem bili i Slovaki zastopani po posl. dr. Dyku in njegemu bratu.

Uradni list romunske vlade konstatuje veliki vtis, kateri je napravil na romunsko javno mnenje sijajni sprejem kralja Karola v Varšavi, Petrogradu in Moskvi, in komentuje zdravice vladarjev. V tem vidi novo podkrepljenje miroljubne vstočne politike ruske, ki uvaža romunske težnje, ter se nadeja, da zavladajo odslej najboljšje prijateljske razmere med Romunijo in Rusijo.

»Bud. Hirlapu« se javlja iz Belgrada, da Milan sklepa tajni konkordat z Rimom, ker je uvidel, da je Srbija po uredbi vstočne pravoslavne cerkve nerazdružno zvezana z Rusijo. Pravoslavno svečeništvo je za to pridobil s poboljšanjem plače in z odlikami. — Tvrdi se, da je potreben konkordat, da se kralju Aleksandru omogoči ženitev s kako habsburško princezino: da se je o tem govorilo pri posetu nadvojvode Josipa v Belgradu.

»Reichswehr« piše o istrskih razmerah, da so se Benečani ravnali po izreku, da ste dve sredstvi, ki vzdržujejo Slované v podložnosti, revščina in nevednost. In tudi naša vlada se še vedno ravna po tem.

Po poročilu cigerskih listov je srbski kralj Aleksander dal naznaniti na Dunaj, da se želi udeležiti s svojim očetom dvornih slavnostij povodom cesarjevega jubileja, da pa mu se je odgovorilo, da cesar z ozirom na tuje vladarje, ki se udeležijo teh slavnostij, ne more sprejeti Milana kot gosta.

Vse evropsko časopisje se bavi z namero carja za svetovni mir. Sicer priznavajo vsi važnost in plemenitost namena, a večina vendar misli, da je namera neizvedljiva. — Nekateri francoski listi poveljujejo carja, drugi niso preveč oduševljeni ter želijo, da se popreje rešijo vprašanja, brez katerih se francoski patrijotizem ne more sprijazniti z večnim mirom. (Seveda si želijo Alzacijo in Loreno dobiti od Nemčije nazaj.) Tudi angleški listi niso vsi zanj ter zatrjujejo, da Rusija sama najbolje deluje za mir, ako opusti agresivno politiko v Aziji. — Nemški listi bi bili za idejo, ako dobi Nemčija kljub zmanjšanju vojne isto sigurnost, katero ima sedaj. — Od laških listov, se »Don Chisciotte« čudi, da je izšla ideja od države, v kateri so doslej videli največjo nevarnost za evropski mir. Italijanska vlada je naročila svojemu poslaniku v Petrogradu, da izreče carju zahvalo Italije na njegovi inicijativi v korist evropskim narodom. — V Belgiji je pozdravljena carjeva izjava z velikim veseljem. Dunajski listi priznavajo velikost in važnost tega predloga. »Wr. Allg. Ztg.« pravi: »Samo najmočnejši na svetu je mogel izreči tak predlog.« Tudi madjarski so polni hvale. »Pesti Naplo« pravi: »Čutimo, da stojimo pred največjim dogodkom našega časa.« »Egyertetes«: »Nikdar se ni v glavi kakega vladarja rodila vzvišenejša in plemenitejša misel od one, s katero je silni car iznenadil svet.«

»L Istria« piše, da so Hrvatje in Slovenci v Istri, Trstu in Gorici tujci in kakor taki ne smejo uživati vseh državljskih prav, ako so tudi podaniki te države.

»Indipendente« piše o nevarnosti, ki preti italijanski narodnosti vsled gibanja slovanske duhovščine. »Vsled tega je nedvomno naša presveta dolžnost, napeti vse sile, da vskratimo moči temu sovražniku, da ga decimujemo, da mu omejimo delovanje. In ker se cerkev noče odpovedati svojim dušnim pastirjem, ne moremo tega izvršiti drugače, nego da substituemo slovanskim duhovnikom italijanske duhovnike.« »Ed.« pristavlja, da jim ni do tega da bi uničili duhovnike, temveč do tega, da bi uničili one, ki so učitelji in dobrotniki ljudstva.

»Süden« piše: »Nehali smo zaupovati politiki, ki je morda pametna kabinetna politika, ki pa ni nikaka drž. politika; politiki, ki živi iz rok v usta, in ki ima, kadar vzhaja sonce, samo ta jedini program, da učaka njega zabod. Nehali smo pričakovati rešitve od besedij, ki se samó glasé, ne povedó pa ničesar, in od vladnih odredb, ki niso nikake odredbe. — Odvadili smo se pričakovati kaj dobrega od te državniške modrosti in od teh državnikov. Vedno si moramo reči in vedno moramo imeti pred očmi, da se moremo rešiti le, če si sami pomoremo, in da nam ne pomore vlada, deloma ker tega noče stvoriti, deloma ker gleda z veliko nerazumnostjo na prava in koristi, na želje in potrebe

prebivalstva južnih dežel monarhije. Vemo, kje nas žuli črevelj v narodnem, moralnem in gospodarskem oziru. Tisti, ki nas vladajo, tega ne vedo, to pa je nesreča za državo in nas; oni se ne potrudijo, da bi spoznali, kje je krivica. — Ker »Süden« velja za glasilo drž. poslancev, moramo tem radostneje pozdravljati to izjavo.

»Bohemia« piše, da se Nemci ne zadovolje niti s premembo jezikovnih naredeb, tudi ko bi bila prememba Nemcem ugodna, ker ne bodo z ničemur zadovoljni, kar je odobril dr. Kaizl.

»Slov. Narod« donša dopis iz Gradca, da pri prih. občinskih volitvah zmagajo bezdvomno nemško nacionalci na vsej črti sijajno. To je posledica grehov političnega sistema. Razsodni politik bi bil napravil iz Gradca, kjer prebiva 25.000 Slovencev, dvojezično mesto; avstr. državniki pa so imeli vedno le korist Nemstva pred očmi, in tako je postal Gradec velikonemška trdnjava. Nemčija sili v Trst, ona mora tje siliti, ker je od tam najkrajša pot v Azijo. Ona postane svetovna država, kedar dobi Trst, v katerem je uže skoro vsa velika kupčija v pruskih rokah; a pot v Trst gre čez Gradec in čez slovenske zemlje. Nemški nacionalizem gladi Nemčiji pot v Trst in ji je ustvaril v Gradcu krepko trdnjavo. Torej pozor!

Liberška »Volkszeitung« pripoveduje to značilno dogodbico: Občina Trebendorf pri Hebu ima češkega duhovnika; verniki se sicer tega sramujejo, a opomoči si ne morejo. Ko se je pa isti pridružil njih procesiji v Heb, prišlo jim je na umd, a ne gre, da bi prisli s češkim duhovnikom v mesto, kjer so bili tolikokrat prisotni pri nacionalnih slavnostih; zajedno so hoteli dokazati, da so verni Nemci kljubu češkemu župniku. Ko je torej prenehala molitev, je začela godba, katero so imeli seboj, namesto svetih pesnj svirati »Die Wacht am Rhein«. Ko je duhovnik to začul, jo je pobrisal v stransko ulico, a verniki so nato zopet pričeli s svetimi pesnimi, saj so se znebili češkega zla, če tudi le za malo časa. — Isti list poroča, da so nemški duhovniki s črno-rudečo-zlatimi znaki in plavicami Hebski mevski slavnosti prisostvovali.

DROBTINE.

V Sremu so so pred 6 leti naselili Madjari. Bili so katoliki in zahtevali so duhovnika, ki bi jim propovedoval madjarski. Da dobi njih jezik veljavo v cerkvi, so se poluteranili.

Češko-ameriška gledališka družba Ludvikova se je odpeljala 8 septembra iz Prage v Bremen ter od tod v Chicao, kjer s 1. oktobrom prične svoje predstave.

Novosadska »Zastava« donša članke o Bosni in Hercegovini pod naslovom »avstrijska Kuba«.

Ob stoletnici rojstva Jovana Gavrilovića, bivšega kraljevega namestnika v Srbiji in dobrotnika srb. učitelj. sirot, 3. novembra 1896, je Belgrajsko učiteljsko društvo osnovalo »šolski muzej«. Sedaj je izšlo njegovo prvo izvestje za to dobo.

»Iskra« je donesla životopis akademika, prof. Matija Valjavca.

Jugoslovanska socialna demokracija je imela 27. avg. v Ljubljani shod — z nemškimi gcvori. Udeležil se ga je tudi Dunajski dr. Adler. Kljubu temu ni imel shod posebnega uspeha.

Akadem. slikar iz Prage, naš rojak Jos. Germ, je v Rudolfinu razstavil 30 svojih slik.

Gdč. dr. Jenkova, ki je obiskovala knežjo višo deklško šolo na Cetinju, je odpotovala v Rusijo, učiti se zdravilstva.

Lužički Srbi so izgubili marljivega rodoljuba, sodn. svetnika Krasopoljskega.

Ogerska vlada daje odslej po 125.000 gld. na leto madjarskim gledališkim družbam, da prirejajo po nemadjarskih mestih madjarske gledališke predstave. Ono madjarsko društvo, ki bo igralo v Lugošu, Vršacu, Beli cerkvi in Karansebesu, bo 2 od teh štirih mest dobivalo razun vladne podpore še 5000 gld. subvencije.

Na Dunajski trgovski akademiji je bilo 349 kristjanskih in 335 židovskih dijakov.

»Živena« razpisuje nagrado 200 koron za slovaško glediško igro. Nagrado je poklenil stavbar Harmine.

Francoska vlada namerja v Zagrebu ustanoviti svoj konzulat; ker je ogersko-hrvat. vlada odločno proti nezavisnemu konzulatu, ustanovi se za sedaj le »konzularno agentstvo«. Francoski konzul na Reki, Le Vasseur, se je zaradi tega mudil te dni v Zagrebu. Za ustanovitev te naprave trg. gre zasluge obrt. zbornici Zagrebski.

Na strokovni šoli za obdelovanje lesa v Ljubljani, ki ima oddelke za pobištvo in stavbinsko mizarstvo, za strugarstvo, rezbarstvo, figuralno podobarstvo, pletarstvo in javno risarsko šolo, je bilo vpisanih 194 slušalcev. Javno risarsko šolo je obiskovalo 103 dijakov. Strokovno šolo za umetno vezenje in čipkarstvo je obiskovalo 90 slušalk.

Notarski kandidat, dovršivši svojo prakso, je vložil prošnjo pri nadsodišču Graškem, da bi ga sprejeli v prisego, ter da naj bi za priseganje odredilo se c. kr. deželno sodišče v Ljubljani. Prošnja je bila podprta z vsemi potrebnimi prilagami, med katerimi so bile tudi slovenske, a vrnila se je, z ukazom, da jo mora na novo vložiti v nemškem službenem jeziku.

Po statistiki nemškega prof. Hieckemana živi v Brnu 54.000 Čehov in 42.000 Nemcev. In vendar se »Neue fr. Presse« pritožuje, da se je proslava 100 letnice razrušenja tlake vprizorila kot »ein tschechisches Fest im deutschem Brunn«, ter da mesto ni poklicano, da bi v njem vprizarjali češki kmetje svoje provokatorne slavnosti.

V Baselju v Švici je bil kongres sijonistov, katerega se je udeležilo 350 delegatov. Sijonistiških društev židovskih je danes na Ruskem 373; na avstrijskem 218; na Rumunskem 126; na Ogorskem 37; na Angleškem 27; na Armenjskem 26; na Nemškem 25; v Italiji 12; v Švici 6; v Transvalu 6, na Bolgarskem 5, v Belgiji 2, v Egiptu 2, na Turškem 2, na Francoskem 3, na Srbskem 1, na Grškem 1, na Danskem 1.

Židovsko narodopisno društvo se je osnovalo v Hamburgu. Namen mu je proučavati vse, kar je v zvezi z življenjem židovstva na vsem svetu. Ustanoviti hoče tudi narodopisni muzej židovstva.

Pri volitvah v nemški drž. zbor je bilo k volitvi opravičenih 11.440.353; — glasovalo je 7.787.090. Poljaki so dobili 343.846 glasov proti 229.531 v letu 1893; torej za 13.685 več.

Novo fotografsko sliko biskupa Strossmayerja je izdelal zavod »Mosinger & Breyer« v Zagrebu. Cena 1 gld.

Deželno sadno razstavo v zvezi s poskušnjo kranjskih vin priredi v proslavo cesarskega jubileja kranjska kmet. dr. v oktobru. Glasila se sprejemajo do 20. septembra.

Češko inženirsko razstavo je 4. septembra obiskalo 2500 rudarjev iz Kladna.

Čehi so sklenuli 1900 prirediti v Budjejevicah češko razstavo.

Na Norveškem so sprejeli zakon, ki prepoveduje kajenje tobaka dečakom pod 16. letom; policija jim ga sme zaplenjevati, trgovci, ki jim ga prodajo, bodo kaznovani.

Glinški rodoljubi so sklicali shod, da se domenijo o spomeniku banu Jelačiču. Ker je postal ban od Glinskega polkovnika, bi Glinjani radi proslavili 50 letnico tega dogodka.

Dr. Robert Zimmermann, bivši slavljani profesor modroslovja, specialno estetike na Dunajskem vsučilišču, je 1. septembra umrl, v 74. letu življenja v Pragi. Bil je pristaš in zagovornik Herbartjanske šole.

Pravdo z min. za uk in bogočastje je imel vikar Pipan v Srednjem na Goriškem, ker je imel mesto pripadajočih mu 600 gld. le 460 gld. stalnih dohodkov, ter je pravdo dobil.

Najvišje sodišče je spremenilo kazni 8 mesecev zapora, — v katero je bil obsojen urednik lista »Il Pensiero Slavo« radi žaljenja časti Zadrskega župana Trigarija — v primerno globo.

V Krakovu umrl J. Cernek je zapustil vse svoje imetje, krog 30.000 gld., voditeljem socijalnodemokratske stranke v uporabo za socijalistično propagando.

Tolstega igro »Moč temine« je sprejelo nemško ljudsko gledališče na Dunaju v vrsto del, namenjenih v vprizoritev v bodoči sezoni.

Kmetje občine Solin blizu Spljeta so se obvezali, da bodo 5 let zaporedoma gotovo število dni delali brezplačno, da si zgradijo poslopje, v katerem se bodo hranile važne tamošnje starinarske najdbe. Na podstavi nemške kulture sozidana država tako malo skrbi za nje, da si morajo pomagati kmetje barbarskega slovanskega rodu sami, da čuvajo za znanost važne ostaline ali starine.

O Ljubljanski realki donaša »Ed.« zelo znamenite podatke. Koncem 1896/7 je bilo izkazanih 183 Nemcev in 148 Slovencev, torej razlika 35. — Koncem 1897/8 pa 211 Nemcev in 124 Slovencev, torej razlika 87. Odštevši maturante in všteti novo vstopivše dijake, pa bi se smelo, za Slovence v *najugodnejšem* slučaju (kakor »Ed.« dokazuje z natančnim številkami) izkazati za leto 199 Nemcev in 136 Slovencev, razlike torej 63. *Pravilno* razmerje pa (isto tako dokazano) bi bilo 182 Nemcev in 153 Slovencev, torej razlika 29. Mnogokoga seveda naj bi napačna statistika ravnatelja Junovicza preslepila, da ne bi videl v Ljublj. realki tega, kar je v istini, namreč germanizacijski zavod za slov. dijake. Vse, ki vstopijo v »nemški« oddelek, vpiše za Nemce; ako se kak Nemec spozabi in vpiše v »slovenski« oddelek (*lucus a non lucendo*), se pa seveda ne šteje za Slovenca.

Niža gimn. češka v Starem Brnu se dopolni v višjo.

Dunajski Čehi, vzdržujejo letos poleg 7 razrednic Komenskega v X. okraju še tri jezikovne šole (v III., V. in IX. okr.) ter dva otroška vrta (v III. in X. okr.)

Pismo s češkim naslovom iz Podivine je srečno došlo v namenjeni kraj (Angern, češki pisano v »Angernach«). A tu, namesto da bi je dostavili v kraju dobroznanemu adresatu, so ga poslali v Andernah ob reki Reni na Nemškem. Od tam je črez 5 dni zopet srečno priromalo nazaj v Podivin, kjer je poštar pripisal »Angern« in je zopet odposlal v naznačeni kraj, in to pot so je dostavili. Naj-

brže je češka adresa bodla poštarja v oči, tako da je nalašč uporabil zmotnjavo.

V Liberecu so prekrstili jeden trg v »Bismarckov trg«. Tudi na Dunaju se je v mestnem zboru stavil enak nasvet, ki se je »pro forma« izročil magistratu v poročanje, a se vsprejme bez dvoma. Da druga »nemška« mesta ne zaostanejo, je umevno.

Nemška ljudska banka v Litomerichah je v 5 mesecih dosegla število 3200 členov s 6900 deleži ter prometa 850.000 gld. — Založena je bila z namenom, da z nemškim kapitalom pospešuje germanizacijo češke dežele.

7. sept. je bilo 50 let, da je cesar Ferdinand podpisal patent, s katerim se je odpravila tlaka.

Uže sedaj je naznanil »Corriere di Gorizia«, da se odkrije 2. juu. prihodn. l. spomenik Garibaldiju v Dijonu. O Čehovinu, kateremu se je spomenik postavil v deželi sami, pa »C« ni črhnul ni besedice.

Ogerski naučni minister je pozval na poročilo pomadjarjenega Slovaka, šolskega nadzornika Šebeste, šolski odbor pravoslavne biskupije vršečke, naj od službe odstavi 5 učiteljev zaradi neznanja madjarskega jezika. Zakon o znanju madj. jezika je izšel šele 1879, a ti učitelji poslujejo uže od 1871; zato se neopravičeni ministri zahtevi ne ugodijo.

Papež je priznal protektorat nad katoličani v Jutrovihi deželah francoski državi, — kateri je pripadal uže od nekdaj; a nemški cesar se je neki jako trudil, da se povodom njegovega potovanja v Palestino ta poveri Nemčiji.

Umrli tržaški veletržec Toman je kamnogorskim revežem zapustil 25.000 gld. in določil vsoto, da se 8 dijakov, katere je vzdrževal, izšola, ter ustanove za 12 dijakov.

V Tomaju na Primorskem dobé novega kapelana, ki ne zna niti besedice slovenski. Bil je 9 let benediktinec v Italiji. Deputacija starešinstva pri knezonadškofu v Gorici ni ničesar opravila proti temu.

»Leonova družba« v Ljubljani ima 27 ustanovnikov, 105 rednih, 87 podpornih členov. Na občem shodu je dr. Krek poročal o poljudni apologetiki, katero naj izda Mohorjeva družba. J. Benkovič je predlagal, da se priščejo vsi farni, mestni in drugi arhivi, — da duhovniki in bogoslovci nabirajo krajevna in hišna imena. V. Steska je predlagal, da naj se ohranijo stare umetnine; družba naj v ta namen stopi v zvezo z dr. kršč. umetnosti. Kar se ne more več rabiti, naj se ohrani v diecezanskem muzeju. Dr. Janežič je poročal o izdavanju poljudnih brošur.

Knezoškof Jeglič pozivlje duhovščino, naj se posvetuje na pastoralnih konferencah zaradi ustanovitve »katol. gimnazije« v Ljubljani. Za konec leta nasvetuje misijone po vsej škofiji in razpisuje nagrade za dober življenjepis Kristov v slov. jeziku. (Misijonov je bilo uže tudi doslej več nego dovolj, in »društvo sv. Mohorja« je izdala uže »Kristusovo življenje in smrt« ter mnoge druge slične knjige. Torej tudi tu ni nobene potrebe; ali pa mari one knjige niso »dobre«?)

Ob navzočnosti 150 turistov in romarjev se je blagoslovila kapelica sv. Cirila in Metoda pod Ojstrico. Stoji na skali blizu Kocbekove kočice v višini 1800 m.

Avstr. Slovani v Sofiji so osnovali društvo »Slavia«.

Bismarck je bil dobil po očetu malo in zadolženo posestvo. 1866 se mu je dala iz pruskega vojnega fonda dotacija 1,200,000 marek. S tem si je kupil graščino Varzin. 1871 je dobil drugo dotacijo, »Saški les«, cenjeno

na 6 milj. marek. Za 70 rojstni dan 1885 je dobil v dar Schönhausen, kupljen za 1,250.000 marek.

Saksonska vlada je katol. duhovniku v kopališču Elster odvzela obično nagrado, češ da protestantska država nima potrebe, da vzdržuje duhovnika Poljakom, sovražnim Nemcem.

»Südmark« je imela 4. sept. občni zbor v Celovcu. Število podružnic se je letos pomnožilo za 30. Vseh je 185 s približno 15.000 členi. Mnogo dobička daje društvu razprodaja žvepljenk. V dveh mesecih je to dalo 637 gld. 15 kr. dobička.

V Stanislavu umrli zasebnik Hohendorf je zapustil jeden milijon gld. za ustanovitev kmetijskih šol v Galiciji.

Slov. gled. v Ljubljani naznanja za prih. sezono izvirne slov. igre: »Cesar Friderik na Malem gradu«, — »Jakob Ruda«, — »Za pravdo in srce«, — »Rendezvous«, — »Težke verige«, — »Rokovnjači«. — Letina je torej bogata, kakor še nikdar; da bi le bila sreča tem delom milejša nego je bila dosedanjim izvirnim igram. Razun tega se napoveduje cela vrsta slovanskih in drugih del. Od oper se obeta nova Parmova »Stara pesem«, Čajkovskega »Pikova dama«, potem »Lohengrin« in »Aida« ter par operet. Z go. Borštnikovo se je dogovorilo gostovanje.

Atentati na vladarje v tem stoletju. 23. marca 1801 je padel car Paul I. kot žrtva zarote plemenitašev. 30. marca 1881 je bil car Aleksander II. umorjen na sprehodni vožnji z bombo. — Bil je uže poprej večkrat napadan; 1866 streljal je nanj Karsakov v Petrogradu, 1867 Poljak Berezowski, 1879 mlad mož v Petrogradu. — V istem letu sta napadla Hödel in za njim Nobiling cesarja Viljema I.; nadalje sta bila tedaj napadena kralj Alfonz in kralj Humbert. — 10. jan. 1868 je bil umorjen Mihael III., knez srbski. Tudi angleška kraljica je bila večkrat napadena. — Znan je anarhistički atentat pri železnici v Borki na rusko vladarsko dvojico. — Našega cesarja je napadel in ranil 1853 v Libeniji. A tudi glavjem republik niso prizanašali. Predsednika ameriških zjed. držav, Lincoln 1865 sta jim bila žrtvi. Francoski preds. Carnot je bil umorjen 1864.

Ker so bili vsled izjemnega stanja, vsi od socialnih demokratov poljski sklicani ljudski shodi prepovedani, so izdali oklic na narod, v katerem so napadali plemstvo n duhovščino. Oklic je vlada zaplenila.

V Ljubljani je prišlo povodom cesaričinega umora k demonstracijam proti Italijanom, tako da je stavbarska družba odpustila laške zidarje iz službe. Še veči izgredi so bili v Trstu, vendar je vojaštvo preprečilo vsako silo.

Glavni zbor nemškega Schulvereina je bil 10. sept. v Karlovih Varih. Preds. Weitlof je tožil o nevarnosti za Nemštvo in radi tega rotil k pristopu v društvo. To je pa temu tudi treba, ker je letos (1897) imelo zopet za 26.000 gld. manj dohodkov nego vlani (1896) za 7 šol manj (19—26) za 8 otroških vrtcev manj (33—41). No, naj bi se šole tega društva zmanjšale še toliko, še vedno jih je preveč, ker nimajo namena ohraniti nemško mladino, temveč nemčiti slovansko.

Mesto Celovec je povodom jubileja sozidalo za 150.000 gld. mestno hiralnico, nabiralo denar za zavod za slepce (135.000 gld.); deželnemu hiralnemu zavodu je dalo 6000 gld.

Kudlich je zopet čutil potrebo, poslati pismo v svet. Opavci so ga povabili k slavnosti v spomin odprave

tlačanstva. On obžaluje, da se je ne more udeležiti in govoriti o veliki nevarnosti, ki preti Nemštvu od Čehov in Poljakov, ter od duhovščine, ter vzpodbujati, da pusté politično strankarstvo in složno delujejo za vzdržanje nemške kulture in verske svobode. Sedaj so celo Opava, Celje, Tešin, Moste, Budjejevice in Dunaj v nevarnosti, da se jim odvzame nemški značaj. — Kar imajo Čehi kulturnega, za vse se morajo zahvaliti svojim nemškim učiteljem. Azija preti, da se približa do Heba in Liberca. Jednakopravni naj uže bodo Čehi Nemcem, enakovredni so jim isto tako malo, kakor kraljedvorski rokopis Nibelungom in Klicpera Goetheju. A vendar sta bila Grška pa Rim kljub svoji visoki kulturi uničeni od barbarov.

Wolf je imel za časa državnozborskih počitnic 180 volilnih shodov, na katerih je propagoval svoje ideje. Ako soštejemo vse volilne snode vseh sloven. poslancev iz časov vse parlamentarne dobe, ne doseže njih število tega števila, katero je dosegel jeden sam poslanec v par mesecih!

Papež je razpisal svoj čas nagrado 10.000 lir za najboljšo sliko sv. družine, in slike, ki tekmujejo za to nagrado so sedaj izložene v Turinski razstavo za kršč. umetnost. Obče se priznava delo mladega slikarja Soldatiča iz Rima, sina dalmatinskega slikarja, kot najbolje.

* * *

Prvi češki penzjonat za deklice v Pragi se otvori ta mesec. Urejen bo po vseh modernih zahtevah. Skribljeno je za pouk in izobrazbo v raznih strokah, a tudi za zabavo. Mesečna plača je 50 gld. — Marsikaka slovenska obitelj pošilja svoje hčere v razne nemške zavode, kjer se sicer izobrazi, a tudi otuji svojemu narodu. Tem bodi priporočen ta slovanski ustav v Pragi, Žitna ulica 25.

1890 je bilo v 3 okrožjih westfalskih 50.000 čisto slovanskih delavcev, a v Berlinu 12.000. Te so začeli prosledovati in izganjati ter nameščati z drugimi.

V Solinu so odkopali ostanke lesene cerkve sv. Marije od Otoka, kjer so po Tomi arcidijakonu bili pokopani hrvatski kralji. Našel se je napis v fragmentih, ki spominja hrvatske kneginje Helene kot utemeljiteljice te cerkve.

V Varšavi se boče zidalo poljsko narodno gledališče.

Na Ruskem dobi odškodnino, komur so zgoreli drž. papirji, ako to naznani in izpriča posebni komisiji. More pa to storiti v ruskem, francoskem, nemškem ali angleškem jeziku. Pri nas bi to bilo seveda samo v nemščini možno.

K Bismarckovi smrti je došlo v Friedrichsruhe 3018 brzojavnih sožalnic ter nad 500 pošiljatev z venci.

Car Nikolaj je poslal romunskemu kralju Karolu 10 arabskih konjev v dar, a carica kraljici svojo sliko v okvirju, okrašenem z briljanti in rubini.

Celjski »Sokol« je ustanovil »sloven. atletske klub Skala.«

G. Koblar je dobil od Kranjskega dež. odbora strogo ukor, ker je bil sotrudnik pri »Sl. Listu«, in ukaz da mora izstopiti iz konsorcija »Sl. Lista« in opustiti vsako sodelovanje pri njem. — Živela svoboda!

23. avgusta je bil katehetski shod v Djakovu. Zbralo se je krog 60 duhovnikov. Poklonili so se biskupu Strossmayerju. Ta se je tudi sam udeležil sastanka in v jedno uro trajajočem govoru razložil imenitnost katehetskega poklica, završivši: »Dal Bog, da bode te pravi svečeniki in rešitelji svojega naroda.«

Hrvatsko gledališče za prih. sezono naznanja med novostimi devet izvirnih del hrvatskih pisateljev; med prevodi pet ruskih del, potem razna francoska in nemška. Med operami se obetajo med novostimi od slovanskih skladateljev le: Čajkovskij: Pikova dama; Kovačević: Psohlavci; Napravnik: Dubrovski; Čelansky: Kamilla, potem več nemških, francoskih in laških.

Pod naslovom »Nekoliko krvavih slik iz albuma Petrovič Njeguševega doma« je izšel uže omenjeni pamflet, ki naj dokaže, da niti Srbija niti Crna Gora niste sposobni za samostalnost, temveč da morati skrbeti za tuji vpliv, ki ji dvigne moralno in materijalno.

Sultan je pri avdijenciji 27. avgusta bolgar-kim zastopnikom izrazil se priznalno o napredku in o politiki kabineta,

povdarjaje skupnost interesov ter jim zagotovil svojo trajno podporo.

Število kmetov, katere so v Galiciji zatvorili povodom anti-semitskih izgrezov, je 3500. Škoda, katero so naredili (in za kar je vladal tolik hrup v časopisu) je cenjena na 150.000 gld. A premetni Židje si pri tej cenitvi gotovo napravijo najboljšo kupčijo.

Shod čeških starinoslovcev in muzealnih društev v Kutni Gori. 28. avgusta je bil izredno obiloštevno obiskan. Občina je dala nekatere starinsko-znamenite hiše primerno okrasiti. Vodnik gostom pri razkazavanju mestnih znamenitosti je bil prof. Braniš. — Pri zborovanju je referoval dr. Adamek o gojitvi starinoslovja pri Čehih; pri nas je še nezadostna briga za starinske znamenitosti in treba, da se ta zakonito uravna. Drž. posl. Maštalka je zahteval, da se češke starine, ki so se oddale Dunaj ali drugam v inozemlje, reklamujejo in pridobije za domovino. Dekan Vorlíček je govoril o ohranjenju starin; V. Jeníček je poročal o organizaciji češko slov. muzealnih društev.

Ves imetek Ogerske je 1. 1896. znašal 2.546.763.864 gld., pasiva pa 2.439.670.801 gld.

»N. L.«, z ozirom na perfidnosti, katere se pišejo o Čehih po nemških listih, in ki iz teh prejdejo tudi v druge liste, — pišejo, da je treba misliti na ustanovo lastnega češkega tiskovnega urada, ki bi o vseh čeških in avstrijskih stvareh dajal informacije v časopise v tujini.

Dvorni kapelan, dr. Fr. Sedej na Dunaju, je imenovan kanonikom stolne cerkve v Gorici.

Tržaška „ginnastica“ je hotela v Gradiški napraviti demonstracijo, katero je pa vlada preprečila. Iz Palme na Laškem najeta godba se je morala vrniti, ker ji ni bilo pripuščeno svirati v Avstriji, in pozdravna pesen »Sentinelle« je bila zaplenjena.

„Slovanska Beseda“ na Dunaju, zbirališče češke in druge slovanske inteligencije, prične 1. septembra s svetovačlasko zabavo svojo sezono v novih prostorih, I. Bräunerstrasse 7.

Prince Fran Evgen Lobkovic je, 59. let star, umrl na svoji posesti na Krisnickem. Kot poslanec veleposestva je vedno dokazoval svoj češki rod.

Na Cetinje dohajajo radi Slovani. Letos je bil tam Slovak Emil Tesak s sinom gimnazijcem. — Od Rusov je potoval po Črni Gori vnovič prof. Varava iz Moskve. Došla je iz Petrograda tudi ga. Mihajlovskaja z deco, namenjena muditi se v Dubrovniku. — Iz Belgrada sta bila dva abiturijenta. — Našim rojakom, ki potujejo v poletju daleč okrog, bil bi poset Črne Gore zanimiv in poučen.

Biskup Strossmayer je poslal dr. Podlipnemu zahvalnico na pozdravu, ki so mu ga brzojavili slovanski tehniki s Praške razstave. V njem omenja, da je češki narod vrlo napredoval v arhitekturi in inženirstvu, ter da so arhitekti s svojimi stavbami zlato Prago stvorili in pravi dragi kamen med biseri v cvečnem kraljestvu češkem.

Koncertni vodja Matej Hubad se je vrnil s svojega potovanja ter prevzel zopet svoje prejšnje mesto pri »Glasbeni Matici« v Ljubljani. Z dopolnjenim znanjem (na Dunaju) in izkuštvu (na potovanju) bo »Matici«, katero je povzdignul uže popreje, da je bila prva med vrstnicami, njegovo uspešno in neumorno delovanje v čast in korist.

Simo Matavulj je 6. avgusta v Belgradu proslavil 25 letnico svojega književnega delovanja. Razun izvirnih povestij je napisal i mnogo prevodov. Matavulja prištevajo najboljšim srbskim beletristom.

Dopisnice s sliko umrle rodoljubkinje g. Murnikove je izdala trnovsko-šentjakobska ženska podružnica dr. sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Veliki vezir se je uveril, da so vsem nemirom v Makedoniji krivi učitelji srbski in bolgarski, — ter zato ukazal valiju, da jih iztira. Valija je temu ustregel, jih mnogo iztiral, 5 celo v Azijo, v robstvo.

V Zalogu nad Kamnikom se je s primerno slovesnostjo odkrila spomenska plošča učitelju Mateju Močniku.

Srbi v Dalmaciji i Boki Kotorski so si osnovali v Spljetu društvo »Srbsko bratstvo«, kateremu je glavna svrha širjenje prosvete, snovanje srbskih šol in knjižnic, izdavanje srbskih knjig, snovanje kmetijskih zadrug.

Srbsko akad. društvo »Zora« na Dunaju je razposlalo vsem srbskim pevskim društvom okrožnico, v kateri razjašnjuje, kako je nastala pesem »Божо братимства«, katero je spel dr. J. Radivojević Bičić, a uglasbil Davorin Jenko. To je himna »Zore«, ki je postala last vsega naroda.

Gospa Dragica Stanojla Petroviča je darovala samostanu sv. Ivana Zlatoustu dragocen srebrn križ v spomin Rusov, padlih v rusko-turški vojni. Samostan ji je poslal v dar dve krasni svetniški podobici, kateri je ta znana srbska dobrotnica dala svoji cerkvi na novem pokopališču Belgrajskem.

Profesorski shod je bil v Belgradu 9—11. avgusta st. št. Razpravljale so se strokovne stvari.

Ob smrti gen. M. G. Černjajeva je dobil polkovnik Komarov telegram od mitropolita Inokentija v Belgradu: »Slavnemu delavcu na blagonsnem delu, Krista ljubečemu vitezu, hrabremu gen. Mih. Černjajevu večni mir v gospodu.« Imenom srbske radikalne stranke je izrazil brzojavno svoje sožalje Pašić Slov. dobrotv. društvu. 10. avg. st. št. je Slov. dobr. dr. v Petrogradu priredilo zadušnico. Od srbske vlade je bil položen na rakev venec, kateri je izročil srbski poslanik, general Lava Gruič, bivši glavni zapovednik topničarstva v srbsko-turški vojni.

V Parizu je začel izhajati nov antisemitski časopis »Autjuif«.

Židovska družba je ponudila avstr. trgovskemu ministerstvu, da prevzame vse nevarne pošte v Galiciji za 33% cenejše nego sedaj. Ministerstvo je obvestilo o tem sedanje zakupnike, terjaje od njih toliko popusta, ako si hočejo ohraniti službe. Židje tako spravljajo kristjane ob kruh. Da postarji uže sedaj nimajo dosti dobička, je znano, a Židje jih hočejo kljub temu izpodriniti; za popust si bodo uže vedeli dobiti odškodnino z raznimi sleparijami.

Carški ukaz veleval, da je last in nošenje kolanj, katere je podelil car Aleksander II. požrtvovalnim sodelovalcem pri osvoboditvi kmetov, podedljiva.

Knjižica »Qui a endetté la Serbie?« preiskuje na podstavi zgodov. dejstev, kako so se vedli Obrenoviči do Srbov in Turkov, ter dokazuje, da jim je bila jedina skrb, kako bi čim preje obogatili. O Milanu dokazuje, da ni sin svojega nominalnega očeta, temveč romunskega kneza Kuza. A ker je bil vzgojen obrenoviško, prilastil si je njih dva glavna znaka, potrato in pohotnost. Potratil je milijone z razkošnicami. Civilno listo si je zvišal od 400.000 din. na 1.200.000 din., a še mu ni bilo dovolj. Da si pridobi novih virov, je pričel zidati železnice. Ruska žel. družba je stavila ponudbo za 35 milj. fr., belgijska za 40 milj. Milan pa jo je oddal Bontouxu za 83 milj. fr., za kar je dobil velikansko provizijo. 1881 je vzela Srbija drž. posojilo 33 milj. fr. Posredovanje je stalo blizu 2 milj., sklepanje posojila 5½ milj., — 6½ milj. pa je vzel Milan ter zaigral v Karlovih Varih. Plačeval je sanjsnetkam po 20.000 frankov na dan. Z dvema teh je živel 12 dni neprestano skupej, v tem ko vojaki niso imeli niti komisa.

Bazar povodom županskega shoda v Ljubljani je donesl na korist fondu za Prešernov spomenik čistega dobička 211 gld.

»Societa politica istriana« je predložila min. predsedniku spomenico z zahtevo, da vlada direktno intervenuje v prid laški stranki s tem, da prepove duhovščini, izvrševati pristajačica jej polit. prava. Spomenica dolži škofa Šterka in Mahniča, da izpodrivata latinsko liturgijo, duhovščini pa očita, da hujša ljudstvo proti Lahom.

Pamflet »Nekoliko krvavih obrazov s Petrovič Neguševoga rodu« je Milanovega izvira. Pri tisku v Laubnerovi tiskarni v Oseku je čuval Milanov agent Sava Ivanović pod imenom srbski generalštabski stotnik Pero Popović.

V Karlovih Varih so gestje v zahvalo za carjev nasvet zahtevali, da igra kopališka godba pri koncertu rusko himno.

Ogerska vlada je nakazala 100.000 gld. za nakup slik ogerskih umetnikov, ki bodo razstavljene v Pariški svetovni razstavi.

Nemške naselbine v Palestini so se pričele 1844 z naseljenjem delavcev z Virtemberškega, postali so turški podložniki. Po ustanovi nemškega cesarstva je Bismarck zahteval od Porte, da ostanejo nemški podaniki. Oni odslužijo v Nemčiji vojaško dolžnost. Po nemških razstavah ima »Deutsch-Palaestina« svoj oddelek. Vedno več izseljencev prihaja v Palestino; zlasti ob železnični črti iz Jafe do Jeruzalema jih je mnogo.

V Pečunu se je dovršila nova zgradba domobranske kadetske šole. Na pročelju je imela krasno madjarsko korono, katere pozlačenje samo je stalo 240 gld. Ko je došel gen. knez Lobkovic pregledovat vojsko, je dal korono odstraniti. Madjari zato seveda ženejo velik krik.

Na Dunaju otvorijo »Rotovsko klet«. Neki mestni odbornik je hotel, da se prepove vstop židovskim in nemškim (t. j. slovanskim) gostom, a dr. Lueger ga je poučil, da to ne gre, ker iz javne gostilne krčmar ne sme metati gostov, ako se vedejo dostojno.

V ponemčenem tovarnem mestu Biali je bila otvorena poljska šola, vzdrževana od poljskega „tovarištva za narodne šole“. Vpisanih je vanjo 240 otrok.

Da se prav spozna znamenitost carjevega predloga o razoroževanju, treba je poznati sedanje število redne vojske v raznih državah; oboroženih vojakov v aktivni službi je: v Belgiji 10.000, na Danskem 10.000, Nemškem 479.229, Francoskem 540.420, Grškem 23.452, v Veliki Britaniji in na Irskem 236.786, na Laškem 241.151, na Nizozemskem 26.972, v Avstro-Ogerski 334.114, na Portugalskem 32.625, na Ruskem 893.900, Švedskem 38.976, Norveškem 19.700, v Švici 268.554, v Srbiji 110.245, na Španskem 128.183.

DIJAŠTVO.

Na hrvat. gimn. ra Sušaku pri Reki je bilo 385 dijakov, med temi 115 iz Istre. Število slovanskih dijakov iz Istre na giron. v Pulju, Kopru, Trstu in Sušaku je toliko, da bi bila povsem opravičena ustanova nove slovanske »hrvatske« gimnazije v Paznu.

Nedavno so imeli Jiglavski nemški burši svojo slavnost. Mesto je bilo vse v zastavah. Da jim dokaže še svoje posebne simpatije, jim je darovalo iz mestne blagajnice 200 gld., 400 gld. pa je nabralo občinstvo ter jih dijakom dalo »na poljubno uporabo«. To je bil »krok«!

V Spletu je bil 5. septembra veliki dijaški shod dalmatinskih dijakov.

Češki dijaki za »Ustř. Mat. šk.« Abiturijenti prve češke gimn. v Brnu so nabrali med sabo 100 gld., abiturijenti češke realke v Karlinu 70 gld., abitur. više češke gimn. v Jičinu 200 gld., bogoslovno društvo »Jirsik« pri Jirsikovi in Palackega proslavi 100 gld., abiturijenti češke gimn. v Kolínu 100 gld., abit. gimn. na Mali strani v Pragi 100 gld., Olomuško društvo »Bosna« 100 gld.

Gimnazija v Sarajevu je imela letos 458 dijakov, iz Bosne 347, iz Ercegovine 32. — Po veri: 67 mohamed., 211 pravosl., 142 katol., 27 Židov, 3 drugoverce. — Zanimiv je opis »Crnice iz historije sarajevske gimnazije«. Ustanovljena je bila 1879. Do laui je maturovalo 85 dijakov, in sicer 9 moham., 19 pravosl., 45 katol., 11 Židov, 1 babtist; po rodu je bilo od teh 44 iz Bosne in Ercegovine; 39 iz monarhije, 2 tuja.

Kljubu propovedi češkega dijaškega shoda v Val. Mezeriču se je 27. avgusta sošlo obilo število dijakov k zaupnemu shodu. Prečitalo se je pismo rektorja Kadeřávka, in mu poslala brzojavna priznalnica. Med. Kurka je govoril »o češkem dijaku 1848 in 1898«. Drugi dan so se nadaljevala posvetovanja, in je govoril jur. Bass in JUC. Koželuha »o češkem dijaku in češkem delavcu«. Predsednik shoda jur. Sis je imel referat o ustanovitvi češkega vseučilišča na Moravskem.

Rektor češkega vseučilišča, dr. Kadeřávek je poslal akad. mladeži v Val. Mezeriču (v roke juristu F. Sisu) pismo, zahvaljuje se na vabilu h kongresu in oprošča se, zakaj se ga ne udeleži. Nato razpravlja, da je potrebno, da si mladina stvari svoj ideal in teži za njim. Češki dijak naj prizna, koliko prednosti ima na češki univerzi. Tu se izobražuje v svoji materinščini. A on spozna tudi pravno pot, po kateri je češki narod to dosegel ter radi tega črti vsako nepostavnost. S tem združuje ljubezen do cesarja in kralja. Nadalje naj hrepeni po dobrem, lepem in resničnem, naj bo de pobožen in bogaboječ. — Pripravlja naj se vestno za svoj stan, da bi koristil pozneje domovini. V izpolnjevanju dolžnosti je prava domovinska ljubezen. Društveno življenje naj ga ne odvrača od akad. dolžnosti. Z ozirom na nedijaško družbo naj kar najbolje izrablja čas, ki je najdražje blago; torej se izogiblje družeb, ki tratio le čas, potem pa tudi onih, ki ne odgovarjajo časti njegovega stanu na češki univerzi. Pred vsem pa se naj izogiblje onih, ki bi ga hoteli zavesti v nezakonita prizadevanja, one družbe, ki zavrača stanovske razlike, ki ruši obči mir, ki ne priznava družbenih načel. Prizadeva naj si, da si pridobi toliko vednosti in moralne moči, da v družbi more blagodejno sodelovati. Treba je v to značaja, vednosti in izkušenj. Nikdar naj ne pozabi, da je vzrastel iz češkega naroda, a kljubu temu se izogiba narodnostnega sovraštva.

Hrvat in sloven. akademiki so ustanovili ferijalno društvo »Napried«, ki bo imelo 18. septembra svoj prvi obči zbor v Opatici v prostorih društva »Zora«.

Predavanja na živinozdravniški vis. šoli v Levovu, jedini v Avstriji s slovanskim učnim jezikom (poljskim), se prično po vpisovanju, ki traje od 1.—8. okt.

Akad. društvo »Sazavan« je priredilo 20. in 21. avgusta dijaški shod v Polui.

»Sl. List« razpravlja je vprašanje, kam naj zahajajo slov. dijaki, dokler še nimamo svoje univerze, piše: »Za nas Slovence je zlasti velikega pomena, ako prebijemo nekaj let v zlati Pragi. V Pragi se osredotočuje vse življenje naroda, ki deluje z vsemi svojimi silami na to, da se osamosvoji popolnoma od tujega duha in kapitala... Tu imamo dovolj slovanskim podobnih razmer in potreb, katerih reševanje nam more biti v pouk... Prvo in glavno je notranje, kulturno, moralno in materialno blagostanje naroda. Pogoji politički svobodi in samostalnosti je gmotno blagostanje in socijalna sreča med narodom. Glavna naloga inteligencije je, da dela v korist doslej bezpravnih mas, zajedno z njimi in zanje. Po teh naukih se je jelo organizovati in reformovati češko dijaštvo, skrbec za lastno, samostalno naobrazbo, s pridnim in vstranim učenjem, a na drugi strani se je poprijelo pozitivnega dela med narodom ter s tem neizmerno pripomoglo narodni in politički organizaciji... Vsekakor je za slov. dijaka velikega pomena, da se nekoliko natančneje seznani z življenjem češkega dijaštva, da spozna ta veliki razloček med delavnim, resno mislečim dijakom in med vrtoglaviimi krokarskimi nemškimi burši.«

Jubilejni shod akad. dr. »Dobroslov« je bil v Kraljevem Gradcu 3 in 4. sept. Društveni predsednik je obširno poročal o dr. delovanju v dobi 20 let; dr. L. Klumpar je govoril »o češkem dijaku pred 20 leti«, Macak »o češkem dijaku danes«.

»Kyhäuserverband« zadruga nemških dijaških društev, je sklenul, da na vsakih 25 členov v njegovi, 21 društev obsežajoči zavezi. mora iti jeden na jeden semester v Prago na vseučilišče ali tehniko, da s tem dokaže sočustvovanje nemškega dijaštva pri težkem loju Praških nemških dijakov za njih narodnost.

RAZGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

A) SLOVENSKE DEŽELE.

Kranjsko. Po sklepu odvetniške zbornice za Kranjsko je odpotovala deputacija (dr. Mosche, dr. Krisper in dr. Majaron) na Dunaj, da izroči pravosod. ministerstvu spomenico radi sklepa Graškega nadso. dišča. — Min. je pritrdil razlogom, v nji označenim. Sedaj pa velja njemu: Facta, non verba.

Na ljudskem shodu v Železnikih je poročal drž. posl. dr. Krek o delovanju drž. zbora in o gospodarski organizaciji. — Jakopič je predlagal resolucijo za slov. univerzo. — Gostinčar resolucijo proti dež. odboru v aferi Koblar — dr. Gregorič.

Glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda je bila letos 11. avgusta v Ribnici. Udeležence je pozdravil dekan Dolinar in župan dr. Rudež. Po mašiji je bilo zborovanje pod milim nebom. Predsednik T. Zupan je pozdravil zlozne Slovence in prečital udanostni brzojavki cesarju in Ljublj. knezoškofu. Tajnik Žolgar je poročal o društvenem delovanju. Novih pokroviteljev (s 100 gld) je letos pristopilo 13. Poddružnic šteje družba 134 (med temi 29 ženskih) z 11.215 člani. Zavodov ima 16. Blagajnik Koblar je podal račun o dohodkih, ki so skupej znašali 16.033 gld. 91 kr., in o troških, ki so dosegli 17.819 gld. 92 kr.; nedostatka je torej bilo 1786 gld. (Šolsko poslopje v Velikovcu je stalo 36.413 gld.) — Pri banketu so se vrstile napitnice in prečitali došli brzojavni pozdravi (bilo jih je 25).

Tržaško. Tržaški škofijski ordinarijat je v slov. Barkovljah nastavljal lahonskega kapelana in vvedel ital. propovedi!

Prva ital. propoved v Barkovljah je bila 8. sept. pred par Italijanci in Židi iz Trsta. Slovence ne bi smelo biti nikdar prisotnega nobenega, potem morebiti prestanejo same od sebe.

Istra. Cesar je potrdil zakon o razdelitvi pomjamske občine in osnutje dveh novih občin: Pomjan in Marežje.

Razprava proti 15 demonstrantom v Pulju, v istrskem dsželnem zboru, se je završila v Rovinju, in sicer z oprostjenjem 10, in s kaznijo 5 obtožencev.

Goriško. Laške šole v Podgori ne bo več, ker nima potrebnega števila otrok. Za otroke ital. podanikov občina ni dolžna vzdrževati šole, domačih pa je le 18, torej niti polovina potrebnega števila. Lahki se togoté, ker bodo morali posiljati svoje otroke v Ločnik v šolo, ter zahtevajo, da se odpravi tamošnja slov. šola. Zajedno se tolažijo, da že drugo leto zberejo dovolj otrok iz Ločnika in od drugod, ter da dobé zopet šolo.

Ital. šola v Ločniku se je razširila v 5 razrednico. Da napolni 5. razred, lové vanj slovenske otroke.

Deželni zbor goriški in gradiški je sezvan na 19. septembra.

Štajersko. Odvetniška zbornica je 29. avgusta imela sejo, v kateri so razpravljali o peticiji, poslani od slov. štaj. odvetnikov na pravosodno ministerstvo za ustanovitev slov. odvetn. zbornice za južno Štajersko. Slov. odvetniki niso bili pri seji prisotni. Sklenulo se je, da je peticija neutemeljena in pravosodju škodljiva.

Celjski drž. posl. Pommer je imel 31. avgusta v Celju volilni shod, kjer je napovedal vladi nadaljevanje najneizprosnejše opozicije.

28. avgusta je zborovalo na Teharjih »slov. kat. pol. dr.« Govoril je dr. Karlovšek o ustanovitvi mirovnihi sodišč, kapelan Krišnik o potrebi kmetskih zadrug; ključavničar Rebek o Celjskih razmerah.

Koroško. V Malem Št. Vidu na Koroškem je poročal drž. posl. Einspieler svojim nemškim volilcem. Nasprotniki so namerjali motiti in tako onemogočiti shod, kar se jim pa ni posrečilo.

B) OSTALI SLOVANSKI SVET.

Državni zbor je sklican v 26. septembra t. l.

Avstrijska vlada izjavlja, da so dogovori z oger-skimi ministri zaradi obnove pogodbe vedli do rezultata; da se skliče sicer »še jedenkrat zadnjič« drž. zbor, ako bi pa ne došlo do rezultata, da je vlada pripravljena na vsako eventualnost, da prevede pogodbo.

Dunaj. K jubilejnim slavnostim na Dunajskem dvoru so oglašani: veliki knez Vladimir, ital. prestolonaslednik, kralji saksonski, romunski in srbski. — Nemški cesar pride po povratku iz Palestine, 14. dec.

Avstr. liga miru, oz. nje predsednica, pisateljica baronica Suttnerjeva, je poslala carju udano zahvalo na njegovem nasvetu o svetovnem miru.

Okrajna zastopa v III. in VIII. Dunajskem okraju sta se izrekla za to, da bi se strogo postopalo proti češkim napisom na Dunaju.

Češko. To je samo pri nas možno, pravijo češki listi — in prav imajo. Sodni adjunkt Semerád je bil imenovan okr. sodnikom v Podboržanih, v takoimenovanem nemškem ozemlju na Češkem. Nemci so grozili, da mu razbijejo črepinjo, če pride med nje. Minister Ruber se je tega ustrašil in pozval Semeráda k sebi na Dunaj, kjer ga je naprosil, naj kompetuje

za Prago, kjer se mu ni treba bati ničesar. In to se je tudi zgodilo.

Izvrševalni odbor svobodomiselne stranke češke je izročil grofu Coudenhove spomenico, ki opisuje proganjanje čeških manjšin ter zahteva strogo državno varstvo pravic. Nam. je obečal preiskavo v tej stvari.

»Böhmerwaldbund« je zboroval v Kašperskih Gorah. Inel je prošlo leto 306 mestnih podružnic z 28.000 člani. Dohodkov je bilo 11.739 gld.

V Libercu je zahteval dr. Hlinak, da se prevede civilnopravna stvar v češkem jeziku. Sodnik Laienrichter pa tega ni dopustil, ker ni zmožen češčine. Sodišče je zavrglo zahtevo dr. Hlinaka, ker je v okr. sodišču Liberskem razpravni jezik nemški, ter se to tudi ni predrugačilo z jezikovnimi naredbami.

Manifestacijski ljudski shod v Roudnici je bil 8. sept. Dr. Rašin je opisoval težki boj češkega naroda za svoja prava. Zahteval je nov, pravičen volilni red, ki daje vsemu narodu pravo glasovanja za dež. zbor.

Vodstvo čeških strank v Pragi je izjavilo, povodom sklicanja drž. zbora: Nad 3 tedne trajajoče konferencije obeh vlad so se završile s tem, da se skliče zopet drž. zbor. Uže to, da ste se vladi posvetovali o tem, ali se naj zopet sezone, je polit. važnosti, ker kaže, da se je baš avstr. vlada ustavljala temu. — Dejstvo se torej smatra zmagoj madjarskoj, zlasti barona Banffyja. Mi menimo, da gre tu le za obliko, da more ogerski min. preds., ki je izjavil v drž. zboru, da se more nagodba sklenuti le parlamentarnim putem, nasproti og. opoziciji sklicevati se na to, da se je vse stvorilo, kar je bilo možno. — Vlada sicer predloži svoječasne Badenijeve predloge, a ne pride do rezultata. Nemška opozicija uže sedaj izjavlja, da se ne zadovolji le s preklicem jezikovnih naredeb, temveč da zahteva tudi proglašenje nemščine drž. jezikom, drugače ne pripusti parlamentarnih razprav. Pri tem uporú Nemcev tudi desnica ne bi hotela sprejeti predlog bez sprememb. Nedvomno pa je, da se dajo s premembami in dostavki, katere bi sklenul parlament, odstraniti mnoga oškodovanja naše drž. polovine po teh prvotnih predlogah. Ne gre torej za to, da se dokaže nespособnost parlamenta za resno delo, temveč za to, da korona dobi prosto roko v razsodbi o naspotujočih si interesih obeh drž. polovin. Češki poslanci so pazno prosledovali dogodke zadnjega časa; skrbeli zato, da se preprečijo češkemu narodu kvarljivi načrti nemške opozicije. Češki posl. so na odločilnem mestu izjavili, da ne trpé nobenega koraka, ki nasprotuje interesom češkega naroda; da se vsakemu takemu poskusu odločno postavijo v bran ter izvedejo vse posledice. Radi tega tudi ne more biti govora o preklicu ali modifikaciji jezikovnih naredeb, kakor je sploh vsaka jezikovna uredba bez potvrdila čeških poslancev izključena. Oni so se tudi trudili, da se ne izda jezikovni zakon na podstavi § 14., kakor je to nasovetoval gr. Thun, ter vstrajajo na tem, da pripada jezikovna uravnava deželnim zborom. Drž. zbarsko zasedanje, dasi bo kratko, vendar podaje češkim poslancem jako težavno zadačo. Njih dolžnost je, — ne da s tem oškodujejo narodne interese ter pripomorejo nemški obstrukciji do zmage, — da postopajo tako, da rešitev zadovolji češki narod. Nikdor naj ne misli, da se jih je polastila bojazen. Pripravljeni so na vsak boj. Konferencija drž. poslancev gotovo pride do sklepov, ki bodo primerni interesom in časti naroda ter težkoči sedanjega položaja.

Moravsko. Nemško nacijsionalna društva so imela v Brnu, 7. septembra shod, na katerem je dr. Krump-holz ostro obsojal dež. odbor zaradi prepustitve vrta za češko slavnost 18. sept. Dasi je naznanjena kot proslava odprave tlačanstva, je njen namen vendar izključno demonstrativen in provokatoren. Da se le more privabiti čeških kmetovalcev v nemško mesto ter tu kaliti mir. Zato zahtevajo, da dež. odbor prekliče svoje dovoljenje. V drugi resoluciji izražajo zahtevo po nadaljevanju obstrukcije v drž. zboru. Po moči so priredili demonstracijo proti dež. odborniku dr. Promberju.

Galicija. Drž. posl. Iv. Zabudi, členu Stojalovskega stranke, je okrajno glavarstvo v Biali prepovedalo na podstavi izjemnega stanja, da ostavi prebivališče Jawiszowice, sicer ga kazni z globo 1000 gld. ali zaporom 6 mesecev. Ker je to nezakonito, je gal. namestništvo ta ukrep razveljavilo.

Dalmacija. V Vodichah se je 28. avg. na ljudskem shodu sklenulo, cesarju povodom jubileja poslati deputacije s prošnjo za utelešenje Dalmacije s Hrvatsko.

V Spljetu je bila 31. avgusta glavna skupščina stranke prava v Dalmaciji. Bilo je nad 250 udeležnikov. Po poročilu posl. Bianchinija o delovanju stranke se je soglasno izreklo polno zaupanje pravaškim poslan-cem v dež. in drž. zboru.

Na tem shodu dalmat. stranke prava je poslanec Bianchini poročal o delovanju stranke in obžaloval, da se v adresi dalm. dež. zbora tako malo povdarja potreba, da se Dalmacija združi s Hrvatsko. To mora postati imperativna zahteva naroda. — Gledé drž. zbora je dejal, da dalm. posl. stranke prava so se pridružili slovanski večini, iz prepričanja, da je tu njih pravo mesto. Sedanja večina pa ne bo dolgo vstrajala. Ali se pomnoži s kako nemško stranko in tako postane res vladna stranka, ali pa, kar je verjetnejše, razpade, in jeden del zostane zopet opozicijski. V tem slučaju se tudi Dalmatinci pridružijo opoziciji.

Popoldne so bile pročitane brzojavke, potem je bila živahna debata, ki se je sukala zlasti krog dveh pred-logov: a) da se domovinaši povsem vrnejo na temeljna načela stranke prava, in izbere odbor, ki naj skuša zjediniti dve frakciji stranke prava v Banovini; b) da dalmat. stranka prava obsodi vse one, ki se nazivajo pravaši, a v dejanju odstopajo od pravaških načel, zlasti s priznavanjem nagodbe in s priznavanjem pravoslavnih v Hrvatski kot poseben narod. Noben teh predlogov ni dobil polnega priznanja, in ker bi moglo nastati še večje nasprotstvo, je eksek. odbor sklenul, da se naj odtegneta, oz. da se prejde na dnevni red, in to se je z odobravanjem sklenulo. Izbrani so bili potem še dr. Trumbić, dr. Mihaljevič in dr. Tomaseo v odbor, ki naj v teku 3 mesecev predloži vladi pravi-la za politično društvo, oskrbuje potem društvene posle in skliče sejo.

Hrvatsko. Biskup Strossmayer je 2. septembra oddal upravo kat. biskupstva v Srbiji frančiškani P. Dušiču.

Ogersko. Ogerski drž. zbor je imel 5. sept. svojo prvo sejo. V magnatski zbornici je bil imenovan grof Keroly predsednikom, Darúvazy podpredsednikom. — Opozicijski klubi so imeli seje, v katerih so sklepali o postopanju napram vladi. Ljudska stranka hoče počakati konkretnih predlogov vlade. — Nacijsionalna stranka je sklenula, da bo že sedaj zahtevala od vlade

pojasnil, kaj namerja za slučaj, da se z Avstrijo ne sklene pogodbi ustavnim potom. — Nezavisna stranka stavi po Košutu interpelacijo gledé nagodbe in predlaga po Eötvösu nezaupnico vladi za njeno stališče pri nagodbi in za zamudo, da se še ni stavila predlogov za gospodarsko nezavisnost Ogerske.

V drž. zbornici je Banffy 6. sept. izjavil, da je program njegove (lib.) stranke, da vzdrži gospodarsko vez z Avstrijo. Ako bi bil razgovor o nagodbi v avstr. parlamentu nemožen, vlada ukrene vse potrebno, a že naprej razpravljati o stvari, ki še ni gotova, ne more. Kedar vlada donese svoje predloge pred zbor nico, tedaj jih naj ta kritikuje. Terorizmu nezavisne stranke pa se ne posreči, da vlado in liberalno stranko ostraši pri izvrševanju dolžnostij. — Posl. Horanszky je izjavil, da nacijsionalna stranka sicer ne bo rabilo obstrukcije, da pa toliko časa ne dovoli dnevnega reda, dokler ne dá vlada zahtevanih pojasnil. — Posl. Visontai interpeluje o carjevem mirovnem predlogu ter, ali je min. preds. voljan, skrbeti zato, da se ta od vnanjega urada podpira prijateljski.

Ogerski proračun za 1899 kaže rednih izdatkov: 460,005,399 gld.; v primeri s 1898 za 10,616,998 gld. več; Izrednih izdatkov kaže: 43,289,047; v primeri s 1898 za 6,079,122 gld. manj. Rednih dohodkov je proračunjenih 482,464,037 gld.; v primeri s 1898 za 11,858,586 gld. več. Izrednih dohodkov je proračunjenih 20,839,566 gld.; v primeri s 1898 za 7,330,274 gld. manj. — Finančni minister je izjavil v svojem eksposeju, da so konečni računi za l. 1897 dokazali 12½ milj. gld. prebitka. V primeri s proračunom je bilo leto ugodneje za 26 milj. gld.; 11½ milj. se je več pri direktnih, 11¼ milj. več pri indirektnih davkih dobilo, nego je bilo proračunjeno. — Novi izdatki so zlasti veliki pri železnicah in pri regulaciji Donave. — Uravnava valute, ki je zastala 1896, naj se sedaj prevede; ona je v gospodarskem pogledu najvažnejša zadača Ogerske in za nje samostojnost neizogibno potrebna. Nadalje je nujna uravnava banke, carinskih in trgovskih odnošajev do Avstrije.

Srbija. Milan pripravlja neki na skrivnem mobilizacijo v Srbiji in je sklical za 1. septembra vojaške odpuščence do 30. leta.

Črna Gora. Na Petrov dan je bil naroden shod na Cetinju. Vojna godba je svirala na trgu, in pred dvorom so plesali kolo. Arhijerejska služba je bila v samostanski cerkvi v prisotnosti kneževe rodovine in državnih dostojanstvenikov. Potem je bil pregled vojne

Bolgarsko. 30. avgusta so se vršile volitve po vsej kneževini, in sicer po novem volilnem redu. Vršile so se povsem mirno ter donesele narodni stranki veliko večino.

Rusija. V Moskvi se je 28. avgusta z veliko slovesnostjo odkril spomenik carja Aleksandra II. Popoldne je bila v stolici svečana zahvalnica, popoldne odkritje spomenika v prisotnosti carske rodbine in dostojanstvenikov. 320 strelav se je oddalo v pozdrav. Car je na čelu armade defiloval pred spomenikom. V Kremliju je bila pojedina za zastopnike naroda in z Jarjevim redom odlikovane vojake. Župan je pozdravil carja in carico, ki sta posetila obed.

Car je sklenul, da predlaga vsem vladam, ki imajo na Petrograjskem dvoru svoje poverjenike, konferencijo, ki naj pretresa, kako bi se dalo vedno večemu

oboroževanju napraviti konec. Saj morajo te, zahtevajoče za se duševne in telesne sile narodov, naposled ugonobiti blagostanje in kulturni napredek, — ker pod pretvezo, da se ohrani mir, zdihujejo narodi pod orožno silo, ki je hujša od nesreče po vojni. — 12. (24) avg. je sporočil grof Muravjev vsem zastopnikom tujih vlastij noto, da car „osvedočen, da ta vzvišeni cilj odgovarja najvažnejšim interesom vseh močij“, mednarodni razgovor smatra v najbolje sredstvo, »da se pozvedo najuspešnejša sredstva, ki so pripravna v to, da zagotovijo vsem narodom dobrote istinitega in trajnega miru, in stavijo meje vedno rastočemu sedanjemu oboroževanju«. Mnogo se je zadnjih 20 let v ta namen žrtvovalo, vevlasti so si zato vzdrževale velikanske vojne, »a kljub vsem tem žrtvam se ni dospelo do dobrotnih pojavov toliko zaželene pacifikacije. Kljub ogromnim denarnim žrtvam, ki postajajo neznosne, se ni to doseglo, torej »preprečiti ta vedna oboroževanja in najti pomoček za odstranitev nevarnosti, ki žugajo vsemu svetu, je najviša dolžnost, katero imajo danes vse države.«

Načprokurator sv. sinoda Pobedonoscev je bil odlikovan z Andrejevim redom in carskim pismom, v katerem se priznavajo njegove zasluge za državo in cerkev.

Papež je poslal carju telegrafično čestitko k njegovemu velikodušnemu namenu.

Odkritje spomenika carja Aleksandra II. v Moskvi. 28. avgusta. — V predvečer je bilo mesto sijajno razsvetljeno. 28. avgusta je bila v stolici svečana služba božja. Ob 2. pop. je bilo slovesno odkritje spomenika. Ta ima napis: »Carju osvoboditelju — ljubezen narodov.«

Komisija za preosnovo finskega brambenega zakona je finskemu senatu izročila predlog, da se vodstvo finskih vojaških stvari povsem združi v ruskem vojnem ministerstvu.

Carsko-ruski general Dejan Subotič, sin pok. srbskega književnika, imenovan je guvernerjem v Port Arthuru.

Rusija dá za nove vojne ladije, ki se imajo zgraditi 1898—1904 — 1.200.000.000 frankov. Zato si zgradi 77 ladij raznih konstrukcij.

Nemčija. Za germanizovanje Poznanjske deluje pruska vlada z vsemi silami. Na jedni strani zatiranje in proganjanje Poljakov, na drugi pospeševanje in vva-
janje Nemcev. Zlasti mesto Pozan naj postane trdnjava Nemštva. Ondi se naj osnuje nov muzej, nova gimnazija, velika »knjižnica cesarja Viljema«, za katero se beračijo knjige iz vse Nemčije.

Nemški cesar je pri vestfalskih slavnostih pri slavnostni pojedini izrekel politično važno zdravico. Nadeja se, da se tudi kmetijstvu poda položaj, da bode ono mirno zrló v dobro bodočnost, ter da se združijo vse stroke za osiguranje velike in mogočne domovine — kar je možno le pod varstvom miru, vidi najboljšo poročstvo za svetovni mir v nemški armadi. »Dal Bog, da bi nam bilo vedno možno, s tem vedno ostrim in dobro vzdržanim orožjem skrbeti za svetovni

mir.« — Te besede ne kako kažejo, kakó umeva nemški cesar občé razoroževanje, nasvetovano od carja Nikolaja II.

Turčija. V Solunu izvršivši se kongres makedonski je sklenul, da se vlastim prijavijo te želje: 1. ustanovi naj se provincija s Solunom kot glavnim mestom, obsegajoča vilajete Solun, Bitolj in Skoplje. 2. imenuje naj se generalni guverner za dobo 5 let, mož pravičen in miroljuben, pripadajoči večini prebivalstva. 3. ta naj upravlja provincijo s pomočjo zastopnikov v deželni zboru, katere voli neposredno, prebivalstvo, jamčeče prava manjšine. Ta zbor odločuje v vseh vprašanjih, tičečih se notranje uprave. 4. Polno jamstvo osebné svobode in hišnega prava. Odprava tiskovne cenzure. — 5. Imenovanje uradnikov iz srede prebivalske večine v dotičnem okraju. Visoke uradnike imenuje sultan na predlog guvernerja, ostale guverner sam. 6. Glavni jeziki provincije so jednako-pravni s turškim v vseh uradih. 7. Razne kršč. narodnosti si smejo snovati svoje šole. 8. Za vzdrževanje javnega reda se ustanovi vojaški zbor pod neposrednim zapovedništvom gen. guvernerja. Skupno število vojakov znaša največ 1% moškega prebivalstva. Više častnike imenuje sultan na predlog guvernerjev, druge ta sam — 9. Dež. odbor določa proračun in davke. 25% dohodkov teče v jednótno državno blagajno za potrebe cesarstva, ostanek se porabi za provincijalne potrebe. 10. Zajedno z imenovanjem gen. guvernerja se imenuje odbor, v katerem je zastopano domače prebivalstvo, da izvede podrobnosti reforem, ki naj se izvedejo. 11. Obča amnestija za vse polit. zločince in emigrante.

Makedonci so sklenuli izročiti vsem vladam spomenico in v nji zahtevati, da se izvedejo reforme, obečane še pred grško-turško vojno, ter da se Makedonija proglasi v avtonomno deželo pod zaščito sultanovo in upravo kršč. guvernerja.

Književnost.

»Dom in svet« je pričel objavljati Fekonjevo razpravo »o slovenski liturgiji pri južnih Slovanih.«

»Slovanský přehled« prične 1. oktobra izhajati v Pragi pod uredništvom češkega pisatelja Adolfa Černega. Ozirati se hoče na vse slovanske politične, narodne, književne, umetniške in znanstvene pojave.

»Hrvatski pokret u proljeću god 1848.« — Ponatis člankov iz »Obzora«, s sliko bana grofa Jelačića. 35 kr.

»Niz novijih ruskih pripovijesti«. Prevel in vvod napisal Mart. Lovrenčić. (Slav. knjiž. Mat. hrv. št. 4.) C. 1 gld.

»Izbrane ruske narodne pripovijetke.« Prevel Mirko Divković, ravnatelj Zagrebske gimnazije. (36 povestí.) Cena 80 kr.

»Svetovna knjihovna« Ottova v Pragi donaša v štev. 28—29. (cena 20 kr.) Ivan Frankov román »Boa constrictor«. Iz malorusčine prevel Fr. Hlaváček; v štev. 59. (cena 10 kr.) pa istega pisatelja »Ukradené štěstí«, dramá iz življenja maloruskega naroda, v prevodu Jaroslava Rozvoda.

Dr. Jaroslav Sutnar je izdal knjižico »Svatopluk Čech's Leben und Werke«, ponatis iz »Österr. ung. Revue«, obsežajoči životopis, književni pregled, karakteristiko in prevode.

»SLOVANSKI SVET« izhaja v 10. in 25. dan vsakega meseca, in sicer na 16 straneh. Stoji za vse leto gld. 5, pol leta gld. 2,50, četvrt leta gld. 1,25. — Za učitelje, učiteljice in dijake za vse leto 4, za pol leta 2 in za četvrt leta 1 gld. — Posamične številke se razpošiljajo po 20 kr. — Zunaj Avstro-Ogerske na leto 6 gld. 50 kr. — Inserate sprejema upravništvo. — Naročniki, reklamacije in vsakovrstna pisma naj se pošiljajo F. Podgorniku na Dunaj (Wien), IX., Eisengasse Nr. 13.

Izdatelj, lastnik in odgovorni urednik: **Fran Podgornik**. Tiskli Bratři Chrastinové ve Valašském Meziříčí.